Է· ՏԱՐԻ 1912 — ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 24 ՄԱՐԵՐԻ 4382 — Հ·Տ· 31 ՄԱՅԻՍ 1890 — Ն·Տ· 12 ՅՈՒՆԵՍ 1890 — ՀԻՋՐ· 25 ՇԷՎ ՎԱԼ 1307 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՍԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خاننده آره‌وك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible] 160
[illegible] 80
[illegible] 40
[illegible] 300
[illegible] 100
[illegible] 56
[illegible] 28
[illegible] վաճառքը Տպարանի վրայ 6
Խմբագրութեան գրութիւնք եւ նամակ կամ գրութիւն եւ լուրեր

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 31 ՄԱՅԻՍ, 1890

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Անգլիոյ և Ֆրանսայի միջև մի կողմէ, Մեծին Բրիտանիոյ և իւր ամերիկեան գաղթականութեան միջև միւս կողմէ եւս քան զեւս կը յուզուի Նիուֆաունտլէնտի խնդիրը· Թարմ ստակոսն ո՛րչափ հմուտ ուսուցիչ է, հիմն այնչափ անմարս բան մ՚է, և Նիուֆաունտլէնտի ստակոսը գրէթէ երկու հարիւր տարւոյ հնութիւն ունին, յորմէ կրնայ մակաբերուիլ թէ դիւրամարս խնդիր մը չէ այն զոր կը յուզեն և որով կը յուզուին երկու մեծ ազգեր Եւրոպիոյ մէջ, և քանի մը Պետութիւններ՝ Նոր Աշխարհին մէջ· զի Նիուֆաունտլէնտի խնդրով կը զբաղին ո՛չ միայն կղզւոյն անգլիացի գաղթականութիւնն այլ և Բանսաա և Միացեալ Նահանգք ողջոյն·

Անգլիոյ և Ֆրանսայի Խորհրդարանք կը զբաղին նոյն խնդրով· երեսփ· ժողովոյն մէջ Սըր Թոմաս Էսմենտ հարցուց կառավարութեան թէ, իբրեւ հիմնական միջոց այս ձկնորսային վէճը կարգադրելու, պատշաճ չի՞ լինիր բանակցութիւններ բանալ Ֆրանսայի հետ, և միանգամ ընդ միշտ վճարումի մ՚ընելով՝ գնել Նիուֆաունտլէնտի ջուրց մէջ որսալու մասին ֆրանսացի ձկնորսաց վայելած դաշնագրական իրաւունքը· Ֆրանսացիք իրենց իրաւունքէն չեն հրաժարիր· որովհետև շատ մը ֆրանսացի ընտանիքներ ամերիկեան Մոռիւ ձկան և պահցու ստակոսի տուրեւառով կ՚ապրին· Անգլիացի գաղթական կղզեցիք ալ չեն կրնար հանդուրժել ֆրանսայի ձկնորսաց մրցման· Իրբեւ խաղաղ միջոց Ֆրանսացիներն տապարէզէն հեռացնելու, կարելի չէ՞ անոնց տարեկան շահուն համապատասխան դրամագլուխ մը վճարել ֆրանսական կառավարութեան·

Այս խորհուրդ ժամանակէ մ՚ի վեր արդէն կ՚արտայայտուի լրագրութեան մէջ· Անգլ· կառավարութիւնը չըսաւ թէ անպատշաճ կամ անդրդնական խորհուրդ մ՚է· Արտաքին գործոց խորհրդական Սըր Ճէյմս Ֆիցրիւսըն պատասխանեց թէ առ այժմ ո՛և է յայտարարութիւն չի կրնար ընել մինչեւ որ անգլ· կառավարութիւնը կարենայ խորհրդակցիլ Նիուֆաունտլէնտի գաղթային կառավարութեան նախարարապետին և այլ ներկայացուցիչներուն հետ·

Ապա խօսք առնելով Պ· Ճէյմս Պրայս, որ երբեմն՝ Պ· Կլատսթոնի վերջին նախարարապետութեան օրով արտաքին գործոց խորհրդական եղած է և հետեւապէս մտէն կը հետաքրքրի արտաքին խնդիրներու, տեղեկութիւն խնդրեց Նիուֆաունտլէնտի խնդրոյն համար Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութեանց վրայ· Պ· Պրայս ուրիշ դարման մ՚ առաջարկեց, այսինքն թէ խնդիրն իրաւարարութեան ենթարկուի, չէզոք անձնաւորութիւն մը կամ կառավարութիւն մը հրաւիրուի լսել երկու, կամ լաւ եւս՝ երեք կողմերը, Ֆրանսան, անգլ· գաղթականութիւնն և Լոնտոնի կառավարութիւնն, և վերջնական վճիռ մը տալ·

Սըր Ճէյմս Ֆիցրիւսըն ասոր ալ պատասխանեց թէ Նիուֆաունտլէնտի վերաբերեալ բանակցութիւնք շատ փափուկ խնդիրներու կը վերաբերին, որք սակայն բարեկամական կարգադրութեամբ մը կրնան վերջնանալ· Անգլ· կառավարութիւնն հաճութեամբ յանձնառու կը լինի խնդիրն իրաւարարութեան ենթարկելու· Բայց կանխաւ քննելի զանազան կէտեր կան, զորս նախ պէտք է որոշել, որպէս զի հասկցուի թէ ի՞նչ պայմանաց մէջ խնդիրն իրաւարարութեան կրնայ ենթարկուիլ· Որովհետեւ անգլիական լրագիրք ոմանք կը դանդատէին թէ Ֆրանսական մամուլն սպաք ցամաք ելեր և անգլիացի ձկնորսաց դէմ բռնութիւն ի գործ դրեր են, Սըր Ճ· Ֆիցրիւսըն փութաց յայտնել թէ ո՛չ մէկ ֆրանսացի սպայ դաշնագրոյ հակառակ ընթացքի մէջ գըտնուած է·

—Լորտ Սալզպըրիի նախարարութեան թերթը, Մ՚Դոնալդ, կը յայտարարէ թէ Անգլիա երբեք չպիտի հաւանի եգիպտական խնդրոյ մասին ո՛և է զիջում ընելու՝ ի փոխարէն Ֆրանսայի ձկնորսային իրաւանց ի Նիուֆաունտլէնտ· Անգլիա սոյն ձկնորսային խնդիրը փոխադարձ զիջմամբ կարգադրել կ՚ուզէ· Անգլիա Ֆրանսայէն ուրիշ բան չի պահանջեր բայց եթէ ամենահասարակ բարեկամութիւն, որ բաւ է խնդիրը գոհացուցիչ կերպիւ լուծելու· Բայց Անգլիա չի կրնար հաւանիլ որ օտար Ցէրութիւն մը դրժողութեան որոմը ցանէ բրիտանեան Ցէրութեան կեդրոնական կառավարութեան և անգլ· ժողովրդեան մէկ մասին միջև· «Լորտ Սալզպըրի, որ ցարդ ո՛չ վատութիւն ո՛չ անխոհեմութիւն ցոյց տուաւ, անշուշտ պիտի համապատասխանէ իւր ազգայնոց լիակատար վստահութեան»·

ՊԻԶՄԱՐՔԵԱՆ ԱՐԱՐՔ ԵՒ ԶՐՈՅՑՔ

Մանուցուեցաւ անցեալ օր թէ Վիլհէլմ Կայսեր հրամանաւ նախարարապետ Քոփրիվի ծանուցագիր մը ղրկած է գերման դեսպաններուն՝ յայտարարող թէ Պիզմարք Իշխան կատարեալ ազատութիւն կը վայելէ իւր կարծիքներն հաղորդելու որուն որ ուզէ, բայց իւր կարծիքներ անձնական են լոկ, և Կայսեր քաղաքականութեան բացատրութիւնը չեն կրնար համարուիլ այլ եւս·

Զգիտենք թէ նախկին Նախարարապետն ի՞նչ զգաց լրագրաց մէջ կարդալով իւր յաջորդին այս գործը· բայց ինք անվրդով կը շարունակէ թղթակիցներ և լրագրապետներ, այցելուներ և պատգամաւորութիւններ ընդունել· Վերջին անգամուն, անցեալ ուրբաթ, ընդունելով Շարլոթենպուրկի քաղաքացիներն որք այցելութեան եկած էին, Պիզմարք խօսեցաւ երկուց վախճանեալ Կայսերաց վրայ, և մանաւանդ Վիլհելմ Ա· Կայսեր վրայ· Լսաւ թէ ծերունազարդ Կայսրն և գերման բանակը ճշմարիտ հեղինակն և ստեղծիչն են գերմանական միութեան· Ինք (Պիզմարք) փոքր բաժին մը միայն ունի գործին մէջ· բայց շատ երջանկութիւն կը զգայ երբ այս տեսակ այցելութիւններ և ցոյցեր կուգան յիշեցնել իրեն թէ գերման ազգին երկար ժամանակէ ի վեր տածած բաղձանքն իրագործուած է, և հայրենեաց միութեան ու զօրութեան զգացումը խորարմատ տպաւորուած է գերմանական սիրտերու մէջ·

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՍԱՌՍՈՆԵՐ

Մաճառք որք այնքան նախանձախնդիր են իրենց ազգային իրաւանց՝ խիղճ չեն ըներ բռնաբարելու քաղաքական բաժանմանց բերմամբ իրենց հպատակ գտնուող ուրիշ ազգութեանց իրաւունքները· Մաճառք որք մահու չափ կ՚ատեն զՌուսիա՝ 1848ի ռուսական յարձակման համար, չհասկնալ կը ձեւացնեն թէ 1848ին Հունգարիոյ բաժնին մէջ գտնուող Սլաւաց Մաճառներու երեսէն կրած հարստահարութիւնք էին գլխաւոր դրդիռն, որով Նիքոլա Կայսր իւր բանակը ղրկեց յօգնութիւն երիտասարդ Ֆրանձ Եոզէֆ Կայսեր բանակին՝ ջախջախելու համար Մաճառները· Բայց Մաճառք միայն Խրուսթներուն և Սերպերուն ատելի չեն, այլ և Ռումաններուն, այլ և Սաքսոններուն· Հապսպուրկեան Ցէրութեան Հունգարական բաժնին մէջ կան՝ բուն Մաճառներէն զատ Սլաւներ, ինչպէս Խրուսթք և Սերպք, Ռումաններ, որք բուն Ռումանիոյ սահմանաց մօտ կը գտնուին, ի Թրանսիլվանիա, և Սաքսոններ, շաբաւնակութիւն գերման գաղթականութեան մը որ Թրանսիլվանիոյ մէջ հաստատուած է իբր 1,000 տարի յառաջ· Այս գերման գաղթականք կրթութեամբ ու մտային մշակութեամբ ընդհանրապէս մաճառ ժողովրդէն աւելի բարձր դիրք մ՚ունին, և այս պատճառաւ աւելի եւս անհանդուրժելի կը դանեն Մաճառաց լուծն, որք կը խափանեն գերմաներէնի գործածումն և տարածումն այս գերման գաղթականութեան մէջ, և ուրիշ հազարումէկ դժուարութիւններ կը յարուցանեն· Գերմանացիք իրենց գաղթական եղբարց գանգատները լսելով շարունակ, իրենք եւս կ՚ատեն Մաճառներն, և միայն քաղաքական նըկատումներով է որ Գերմանիա նիզակակից կը գտնուի Մաճառներու· Այնու հանդերձ, գերման լրագիրք շատ պաղ ընդունելութիւն ըրին ծանուցման թէ բազմաթիւ մաճառ զբօսաշրջիկներ Գերլին պիտի գան և Ֆրիտրիխսրուհ պիտի երթան յայցելութիւն Պիզմարք Իշխանին· Գերման լրագրաց անհամակիր լեզուն տեսնելով, մաճառ ինքնակոչ այցելուներն ալ ետ կեցան իրենց դիտաւորութենէն·

Թրանսիլվանիոյ Սաքսոնք, որք իբր կէս միլիոն կը հաշուին, որոշեցին յուսնիս 5A7ին ազգային մեծ ժողով մը գումարել ի Հերմանշթատ, որ Թրանսիլվանիոյ սաքսոնաբնակ մասին կեդրոնն է· Այս ժողովոյ պիտի մասնակցին Հունգարիոյ Խորհրդարանին վեց երեսփոխանք, բազմաթիւ բողոքական հովիւք, դասախօսք, փաստաբանք և բժիշկք, ամենքն ալ հպատակութեամբ մաճառ, բայց ցեղով ու լեզուաւ սաքսոն, և կրօնքով բողոքական· ժողովականաց մէջ պիտի գտնուին նաեւ դատաւոր մը և զօրավար մը, նմանապէս սաքսոն·

ՄԱՆՇԻ ՏԱԿԷՆ

Այս տարի եւս Մանշի Թիւնելին խնդիրն Անգլիոյ երեսփ· ժողովոյն մէջ վիճաբանութեան նիւթ եղաւ· Նոյն պաշտպանք պաշտպանեցին ծրագիրը, նոյն հակառակորդք՝ մերժեցին· 153 ի դէմ 234 քուէով մերժուեցաւ երկաթուղւոյ ընկերութեանց մեծանուն ներկայացուցիչ Սըր Էտ· Ուօթքինի առաջարկն, որ Խորհրդարանէն արտօնութիւն կը խնդրէր յառաջ տանելու պեղումները Մանշի տակէն, իբրեւ նախնական քննութիւն մտադրեալ փապուղւոյն (թիւնէլ) շինութեան համար· Այս քննութիւնք արդէն օգտակար եղան, Մանշի ներքեւ ածուխի հարուստ հանքի մը գոյութիւնն ապացուցանելով· Թէեւ զինուորական ճարտարութեան կարելի է ե՛րբ և ուզէ փակել այս ընդծովեայ ճամբան, կամ ջրով ողողել զայն, բայց Անգլիացիք իրենց հայրենեաց ապահովութեան համար տակաւին կարեւոր կը համարին ովկիանու արծաթեայ շղարշով մը պատած մնալ· Անգլիացիք ամենէն առաջ գործնական մտայ ոէր ժողովուրդ են, և բանի զինուորագրութեան եւրոպեան դրութեան ծանր բեռին ներքեւ չմնանելու համար, նախամեծար կը համարին ծովով շրջապատուած մնալ, որով իրենց պաշտպանութեան գլխաւոր միջոցը կը մնայ նաւատորմն, և իրենց հակառակորդք կը հարկադրին նաւատորմի զօրութեամբ ևեթ ճակատիլ ի բենց դէմ· Արդ, Անգլիոյ ֆիզիքական և բնական յարմարութիւնք այնպէս են որ միշտ ուրիշ ամեն ազգէ աւելի կարող է զօրաւորագոյն նաւատորմն ունենալ· Մինչ եւրոպեան ազգեր բռնի զինուորագրութեան մարդկային և դրամական լուծին ներքեւ կը ճընշուին, յորմէ իրենց արտադրութիւնք և վաճառականութիւնն եւս կը ֆնասուին, Անգլիա, շնորհիւ իւր կղզիացեալ դրութեան, զերծ կը մնայ այն անպատեհութիւններէն, և իբր 300 հազար զօրքով, որոց ամենքն ալ կամաւոր են, չատ աւելի ընդարձակ երկիրներ կը կառավարէ քան եւրոպեան ազգեր իրենց երեք-չորս միլիոն զօրքերով·—Այսպէս կը խորհի Անգլիացւոց մեծամասնութիւնն, եւ ինչ որ ալ ըսուի, կ՚երեւի թէ գաղափար չպիտի փոխեն· Ֆրանսացիք կը ծաղրեն Անգլիացւոց երկչոտութիւնը, բայց Ֆրանսացիներէն զատ ուրիշ ազգ մը չպիտի ծիծաղէր՝ կարծենք· Պ· Կլատսթոն, իւր նախկին համոզմանց հաւատարիմ մնալով, այս տարի եւս պաշտպանեց ընդծովեայ ճամբուն առաջարկն, և այս առթիւ ֆրանսական ազգին և իւր կառավարութեան գովեստն ըրաւ, մինչ մաս մը Անգլիացիք, Ֆրանսացւոց բնաւորութեան վրայ անվստահ, կը կարծեն թէ փապուղին շինուելուն պէս Ֆրանսացւոց առաջին գործը պիտի լինի երենց ստուար բանակը Մանշի տակէն անցուցնել և Մեծին Բրիտանիոյ ափերել յանկարծ· Ֆրանսացիք այնքան անպարկեշտ ժողովուրդ չեն, ըսաւ Պ· Կլատսթոն· Շատ Անգլիացիներ Պ· Կլատսթոնի չափ ֆրանսասէր են, բայց խոհեմութիւնն ապահովութիւն է կ՚ըսեն·

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

1870ին, երբ Գերմանիա յապուշ կրթեց քաղաքակիրթ աշխարհը՝ պատերազմի հրատարակութեան օրէն հազիւ երկու չաբթուան մէջ իւր զօրութեանց մեծագոյն մասը կեդրոնացնելով սահմանագլխին վրայ և ի Ֆրանսա արշաւելով, ինն երկաթուղիներ միայն ունէր, որք Արեւելքէն (Գերմանիա) Արեւմուտք (Ֆրանսա) կ՚երթային· Հիմակ այն ինն գիծեր տասն և վեց եղած է, և տասն և ինն գիծեր այ ճիւղեր ունին դէպի Ռէն գետ· Ասով հանդերձ, տա՛ պատերազմական նախարարն Գերմանիոյ որ անցեալ չաբաթ օր Ռայխսթակի յանձնաժողովոյն ներկայանալով, երկու հարիւր միլիոն մարք խընդրեց՝ «զինուորական նոր երկաթուղիներ չինելու համար դէպի ի Ֆրանսական սահմանագլուխս»·

ԿԱԹՈԼԻԿ ԿՂԵՐԻ ԽՆԴԻՐՆ Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ռայխսթակը վիճաբանեցաւ սա խնդրոյ վրայ թէ ի՞նչ նպատակի պէտք է գործածուին գերման կառավարութեան դէմ ըմբոստ ընթացքի մէջ գտնուած կաթոլիկ եկեղեցականաց թշուակները, զորս գերման կառավարութիւնը դրաւած և ի պահ դրած էր պետական Դրամատան մէջ· Այս կերպիւ դրաւեալ թշուակներուն գումարն այժմ իբր 23 միլիոն մարքի կը հասնի· Կաթոլիկ կուսակցութիւնն այժ գտնելով Վատիկանէն, պահանջից որ այն միլիոնները ամբողջովին վերադարձուին կաթոլիկ կղերին· Կառավարութիւնն հակառակեցաւ· զի այնպիսի որոշում պիտի նշանակէր թէ կաթոլիկ եկեղեցականաց թշուակներուն դրաւումն ապօրէն գործ մ՚է· Կառավարութիւնն այս պատժական տնօրինութեան օրինաւորութիւնը պաշտպանելով, առաջարկեց այն դրամագլխին փոխարէն անոր չափն, իբր կէս միլիոն մարք, ամեն տարի կաթոլիկ ժողովրդեան մէջ հանրօգուտ նպատակներու գործածել· Իսկ դրամագլուխը կառավարութեան տնօրինութեան ներքեւ պիտի մնայ, որպէս ցարդ· Ռայխսթակը քուէարկեց կառավարական առաջարկը·

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆՈՒԷՐ ԱՌ Պ· ԿԼԱՏՍԹՈՆ

Ամերիկա նորօրինակ նուէր մը կը ղրկէ առ Պ· Կլատսթոն· Զայնագիր գործի մը պատրաստուած է, յորում Միացեալ Նահանգաց ամեն նախարարք պիտի խօսին ի պատիւ Պ· Կլատսթոնի, գովելով նորա ձիրքերն և պանծալի արարքը· Քանի որ դարձուի, ձայնագիրը պիտի կրկնէ նոյն ներբողելից խօսքերը՝ բուն իսկ խօսողներուն ձայնովն· Այս կերպիւ պաշտօնական Ամերիկա իւր համակրանքը կենդանի ձայնիւ պիտի յայտնէ առ Պ· Կլատսթոն, Ովկիանոսի մէկ կողմէն միւսը·

—Միւս կողմէ, գնդապետ Կուրօ, ներկայացուցիչ Պ· Էտիսընի ի Լոնտոն, ձայնագիր գործոյ մը մէջ կը հաւաքէ աշխարհիս ամեն թղթատարական նախարարաց խօսքերն, և այս ձայնագիրը պիտի մատուցանէ Լոնտոնի քաղաքապետութեան, ի յիշատակ թղթատարութեան յորելեանին որ տօնեցաւ մօտերս·

Ի ՊԵԼՃԻԱ

Պ· Լէոն Տրֆիւիսօ ընդհանուր ընտրողութեան իրաւունք կը պահանջէ, այսինքն՝ ամեն չափահաս պէտք է ընտրող լինի, որպէս է Ֆրանսայի մէջ, մինչ ի Պելժիա անոնք միայն կրնան քուէ տալ երեսփոխանի ընտրութեան որք տարին 42 ֆր· կը վճարեն իբրեւ ուղղակի տուրք· Բայց ասի, պայման է որ կարդալ և գրել գիտնան· Պ· Տրֆիւիսօ քանի մը տարի յառաջ ընդհանուր ընտրողութեան առաջարկ մատոյց Երեսփ· ժողովոյն, և երբ մերժուեցաւ՝ հրաժարական տուաւ· Այս անգամ նորէն երեսփոխանական ընտրելի կը հանդիսանայ, և իւր յարուցած խնդրոյն վրայ ուշադրութիւն հրաւիրելու համար, հետաքրքրաշարժ հնարքի մը դիմեց· Խնդրեց որ իրեն համամիտ գտնուողներ իւր ընտրական շրջանակին մէջ քուէ տան իրեն անխտիր, առանց նկատելու թէ 42 ֆր·ի տուրքը կը վճարեն թէ ոչ, և առանց փոյթ ընելու թէ կառավարութիւնն օրինաւոր պիտի նկատէ իրենց քուէները թէ ոչ· Այս կերպիւ 15,500 չափահաս մարդիկ քուէ տուին իրեն, այսինքն՝ չատ աւելի ընտրողներ քան օրինաւոր ընտրողաց թիւը· Կը թուի տեսնել թէ այս տարի աւելի յաջող ելք պիտի ունենայ իւր առաջարկ·

—Ֆրանսացի այգեպանք նորէն յուզման մէջ են· Կորնթոսի և Թուրքիոյ չամիչներուն դէմ իրենց մղած հմտերական պայքարէն հազիւ թէ հանգչած, կ՚իմանան թէ Պելժք, խորամանկ Պելժք, մրցում կ՚ընեն իրենց դէմ՝ սեղանի համար ընտիր թարմ խաղողներ պատրաստելով ամառ թէ ձմեռ՝ հսկայ ջերմանոցներու մէջ, և այս խաղողներ չատ կը գնահատուին թէ՛ ի Փարիզ և թէ ի Լոնտոն մեծագոյն պանդոկներու և ազնուական սեղաններու վրայ· Պելժք մաքսային պաշտպանութիւն չեն վայելեր, Ֆրանսայի գերազանց կլիմայն և հողն ալ չունին խաղողի համար, բայց և այնպէս խելքով և գիտութեամբ կը գերազանցեն այն Ֆրանսացի այգեպաններն որք թարմ խաղող կը ղրկեն ի Փարիզ·

—)(15)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ՕԳՆԱՎ ՖԷՕՅԷ

ԱՆԴԱՄ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻՈՅ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ՊԱՏԻՒ

Պէգոդիս ուրեմն իր խօսքը պահած էր, և իր կողմէ ո և է վտանգ չկար· Ուրիշ ատեն, պառանուհին հաւանօրէն չատ պիտի քննադատէր Անգլիայէն եկած հրաւէրին արժէքը· Բայց եթէ արդի պարագայից մէջ իր եղբօրորդւոյն մեկնումը բագայից մէջ իր յատակաձեւերուն մէկ կը խանգարէր իր յատակաձեւերուն մէկ քանին և զինքը կը նեղացնէր շատ կերպով, միւս կողմէ զինքը կ՚ապատէր այնչափ ծանր մտահոգութենէ մը որ սիրայօժար հաւանեցաւ·

Հետեւաբար, յաջորդ օրը, մութն իլուսուն, Բիէռրոնի մարքիզն երկաթուղի կը նստէր, իր հօրաքրոջն օրհնութեանց և այն օրիորդներուն անէծքներուն հետ·

Է

ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴՔ

Երբ Բիէռրոն ժընէի դղեակէն մեկնեցաւ այս պարագայից մէջ, արդէն տասնեւ երկու օր կար որ ժաք Ֆապրիս հեռացած էր անկից, Բարիզ կանչուած ըլլալով իր Մառսէլ աղջկան անհանգստութեանը պատճառաւ, որ բաւական երկիւղ պատճառած էր Օգէյի կրնաւորուհեաց, որոց քով գիշերօթիկ էր մատաղտի աղջիկը· Տիկին տը Մոնդոռոն մեծ սրանեղութեամբ տեսած էր նկարչին մեկնումն, որ անահման կերպիւ կը յետաձգէր իր կենդանագրին աւարտումն, որուն վրայ իրաւամբ գոհ և հպարտ էր· որովհետեւ այդ կենդանագրին մէջ ինքզինքը կը տեսնէր այնչափ նման որչափ իր հայելիին մէջ չեմ գիտեր ինչ առաւելութեամբ մը զոր հայելին յամառարար կը զլանար իրեն և զոր արուեստագէտն իրեն տալու վճռանձնութիւնն ունեցած էր·

Բարիզ հասնելուն յաջորդ օրը, Ֆապրիս գրած էր պառանուհւոյն թէ իր աղջիկն ազդեցած գտած էր, այլ սակայն իր բացակայութիւնը մէկ երկու չաբաթ պիտի տեւէր, որպէս զի, զայն վերստին գիշերօթիկ վարժարանը դնելէ առաջ, կարեւոր բժշկաց պատուիրած զբաղումներն և մարմնակրթանքը տալ նմա· Բիէռրոն, որ կը տեսնէր այս երկարաձգումէն հօրաքրոջն զգացած բուռն սրտնեղութիւնը, խորհուրդ տուաւ նմա որ նկարչին վերադարձը փութացնէ՝ հրաւիրելով զինքն որ պզտիկ հիւանդն իրեն հետ ժընէ բերէ՝ գիւղին լաւ օդը ծծել տալու համար· Տիկին տը Մոնդոռոն, քիչ մը քրթմնջելով հանդերձ, հաւանած էր, և ըստ որում Բիէռրոն Բարիզէն պիտի անցնէր՝ ի Պուլոնը նաւ նստելու համար, պատուիրած էր նմա որ անցած ատենն այդ հրաւէրն հաղորդէ Ֆապրիսի·

Երբ Բիէռրոն կանխաւ ծանոյց իր բարեկամին մեկնումն յԱնգլիա և մէկ քանի շաբաթ անդ մնալու դիտաւորութիւնը, Ֆապրիս չկրցաւ ծածկել սաստիկ զարմացում մը·

—Բայց, ըսաւ, ո՞ւր մնաց ամուսնանալու դիտաւորութիւնդ·

—Իմ ամուսնանալու դիտաւորութիւնս, սիրելիս, պատասխանեց Բիէռրոն, օդը ցնդեցաւ· Հեռուէն, ամուսնութիւնը բաւական հրապուրիչ պատկեր մը երեւցած էր ինձ, ինչպէս իմ տարիքս ունեցող շատ մարդոց··· բայց, ցորչափ կը մտնենայի անոր, սպինքսի և ցեղրքի մեւեր կ՚առնուր որք մտածել տուին ինձ··· ի մի բան, երբ ոտքս արգելքին վրայ կոխեցի, զգացի որ իմ միջոցներէս չատ վեր էր· Կը մերժեմ այդ ամուսնութիւնը, և վերըստին ձեռք կ՚առնում ազատութիւնս·

—Իսկ հօրաքոյրդ՞·

—Հօրաքոյրս քիչ չատ կը համակերպի··· բայց զձեզ կ՚ուզէ, եւ որպէս զի ո եւ է առարկութիւն չկարենաք ընել, կը խնդրէ որ հետերդիդ տանիք ձեր պզտիկ Մառսէլը, որ առողջութիւնը պիտի չակէ հոն անտառներուն մէջ վազվազելով·

Այս շնորհալիր հոգածութեան համար իր երախտագիտութիւնն յայտնելով հանդերձ, Ֆապրիս բաւական վարանում եւ չուարում ցոյց տուաւ· Բիէռ պնդեց· վստահութեան արժանի սենեկապանուհի մը պիտի ըլլար՝ մասնաւորապէս հոգ տանելու պզտիկ աղջկան և խնամելու· բժիշկը պիտի գար ամէն առտու տեսնել զինքը, եթէ փափաքէր· Վերջապէս, Ֆապրիս, մեծ ճիգով դժուարին որոշում մը տալու երեւոյթ առնելով, հարցուց Բիէռի թէ կրնա՞ր կէս ժամու տեսակցութիւն մը շնորհել իրեն·

—Կէս ժամ··· ժամ մը··· որչափ որ կ՚ուզէք·

—Նստեցէք ուրեմն, ըսաւ Ֆապրիս՝ ցոյց տալով նմա լայն բազմոց մը որ արհեստանոցին մէկ անկիւնը կը գրաւէր· ինքն իսկ նստաւ մարքիզին քով, յետոյ քիչ մը այլայլած ձայնով մը սկսաւ·

—Անշուշտ չատ անհարկի բան է ըրածս··· բայց ձեր բանձներէն այնպէ՞ս հասկնալու եմ որ ծրնէէն մեկնած էք առանց ո և է յանձնառութեան կամ զգացման՝ որուն առարկայն ըլլայ ամուսնութիւնը·

—Ճշդիւ այդ է կացութիւնս, ըսաւ Բիէռրոն·

—Ահ, ըսաւ Ֆապրիս, չատ կը զարմացնէք զիս··· Կեանքիս վրայ գրաւ կը դնէի որ օրիորդ տը Մառատն կը սիրէիք և մտադիր էիք անոր հետ ամուսնանալու·

—Ի՞նչ տարօրինակ գաղափար, ըսաւ Բիէռրոն ցրտութեամբ· Ո՛չ· Ես չատ պզտիկ եղած ատենը ճանչցած եմ օրիորդ տը Մառատն··· իրեն համար լաւ ընկերի բարեկամութիւն մը ունիմ··· և ուրիշ ոչինչ· Դիտէք արդէն թէ ես մեծ հարստութիւն մը չունիմ և ինք բնաւ չունի··· մեր երկուքին ամուսնութիւնը կատարեալ յիմարութիւն մը պիտի ըլլար·

—Քանի որ այդպէս է, շարունակեց Ֆապրիս· Վերջապէս, Ֆապրիս, մեծ ճիգով դժուարին որոշում մը տալու երեւոյթ առնելով, հարցուց Բիէռի թէ կրնա՞ր կէս ժամու տեսակցութիւն մը շնորհել իրեն·

—Կէս ժամ··· ժամ մը··· որչափ որ կ՚ուզէք·

—Նստեցէք ուրեմն, ըսաւ Ֆապրիս՝ ցոյց տալով նմա լայն բազմոց մը որ արհեստանոցին մէկ անկիւնը կը գրաւէր· ինքն իսկ նստաւ մարքիզին քով, յետոյ քիչ մը այլայլած ձայնով մը սկսաւ·

—Անշուշտ չատ անհարկի բան է ըրածս··· բայց ձեր բանձներէն այնպէ՞ս հասկնալու եմ որ ծրնէէն մեկնած էք առանց ո և է յանձնառութեան կամ զգացման՝ որուն առարկայն ըլլայ ամուսնութիւնը·

—Ճշդիւ այդ է կացութիւնս, ըսաւ Բիէռրոն·

—Ահ, ըսաւ Ֆապրիս, չատ կը զարմացնէք զիս··· Կեանքիս վրայ գրաւ կը դնէի որ օրիորդ տը Մառատն կը սիրէիք և մտադիր էիք անոր հետ ամուսնանալու·

—Ի՞նչ տարօրինակ գաղափար, ըսաւ Բիէռրոն ցրտութեամբ· Ո՛չ· Ես չատ պզտիկ եղած ատենը ճանչցած եմ օրիորդ տը Մառատն··· իրեն համար լաւ ընկերի բարեկամութիւն մը ունիմ··· և ուրիշ ոչինչ· Դիտէք արդէն թէ ես մեծ հարստութիւն մը չունիմ և ինք բնաւ չունի··· մեր երկուքին ամուսնութիւնը կատարեալ յիմարութիւն մը պիտի ըլլար·

—Քանի որ այդպէս է, շարունակեց Ֆապրիս, խոստովանութիւն մը պիտի ընեմ ձեզ· Աղջկանս մէկ թեթեւ անհանգստութիւնը ծանուցանող նամակը միանգամայն ինձ կ՚իմացնէր թէ կատարեալ ազէկցած էր, և նոյն իսկ ի Բարիզ ճամբորդութիւն չպիտի ընէի եթէ չուզէի օգտուիլ այդ առիթէն՝ անկրպետ մը գընելու համար օրիորդ Պէգոդիսի հետ ունեցած յարաբերութեանցս մէջ· Կ՚ուզէի խզել, եթէ կարելի էր, այն յափշտակութիւնը զոր կ՚զգայի իրեն համար, և որ ինձ վտանգաւոր կը թուէր ոչ միայն իմ հանգստութեանս համար, այլ և ձեզ նըկատմամբ նենգաւոր·

—Ձեր խղճահարութիւնը պատիւ կը բերէ ձեզ, սիրելի վարպետ· բայց անհիմն է··· և եթէ, ինչպէս ձեր խօսքերէն կը հասկնամ, դիտաւորութիւն մը ունիք օրիորդ տը Մառատնի վրայ, կը կրկնեմ թէ իմ կողմէս ո և է հակառակութեան երկիւղ չունենաք·

—Ներեցէք որ ըսեմ, սիրելի մարքիզ, թէ այդ չբաւեր բոլորովին··· օրիորդ տը Մառատն գրեթէ ձեր ընտանիքէն է, և մեր երկուքին բարեկամութիւնն այն վիճակին մէջ է որ անկարելի է համակերպիմ իմ զգացումներուս, եթէ ձեր հաւանութիւնը չտաք·

Բիէռրոն ծանրութեամբ խոնարհեցաւ և Ֆապրիս շարունակեց·

—Բայց իմ զգացմանցս հաւանելէ առաջ, պէտք է որ զանոնք ճանչնաք··· Այդ զգացումները չատ տարբեր տարբերէ բաղկացած են··· ոմանք բաւական պատուաբեր, կարծեմ··· ուրիշներ թերեւս ոչ այնչափ··· Հիմակ պիտի գատէք· Նախ ճշմարտութեամբ կրնամ ըսել թէ Օր· Պէգոդիսի հետ ունեցած ամենօրեայ յարաբերութեանցս մէջ, թէ՛ մեր հօրաքրոջը սրտին, թէ՛ մեր ջրանոցի գաներուն ատեն, օր ըստ օրէ աւելի համակրութիւն, համարում եւ յարգանք ունեցայ իր ընթացքին, իր արժանիքներուն, իր առաքինաց համար· Անկարելի է գժբաղդութիւնը տանիլ աւելի վեհ համակերպութեամբ· Անկարելի է աւելի վայելչութեամբ եւ արժանապատուութեամբ տանիլ ստօրին, փափուկ եւ վտանգաւոր կացութիւն մը··· Նոյն ճշմարտութեամբ կրնամ ըսել թէ ինձի համար անահման հրապոյրով մը ունեցաւ այս վեհ արարածը բարձրացնելու գաղափարն այն տեսակ մը ստորնութենէն ուր բաղդը նետած էր զինքը··· Բայց վերջապէս, ամէն բանէ առաջ և առաջին անգամէն, իր գեղեցկութեամբը գրաւուեցայ· Կ՚ըսէիք թէ օրիորդ տը Մառատնը պզտիկ եղած ատենէն ճանչցած էք, եւ կարելի է որ երկարատեւ սովորութիւնը, ինչպէս երբեմն կը պատահի, զձեզ յափշտակուցած ըլլայ իր անձին հրապոյրէն··· Բայց այդ հրապոյրը չատ մեծ է··· Սուրբ, ծանր և քիչ մը ողբերգական շնորհն ունի այն մուսաներուն որոց ճակատն ատող մը կը դնէին··· Նոյնպէս մուսայի մը երաժշտական և ծանր ձայնն ունի··· Հմայք մըն է անոր կարդալը լսել, և ձեր հօրաքրոջը կենդանագիրը նկարելու ատենս, այդ գեղանի ընթերցողը տեսնելով և լսելով՝ յաճախ զինքը մտածմամբս այս արհեստանոցին մէջ փոխադրելու յիմարութիւնն

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեսփոխանական բաշխման ցուցակին առթիւ Խառն ժողովոյ կողմէ կազմեալ յանձնաժողովը հրէկ առաւօտ ի նիստ գումարեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Ներկայ էին Վսեմ. Նուբեան էֆէնտի, Վսեմ. Գաբրիէլ էֆէնտի Նորատունկեան, Աղն. Տիգրան էֆէնտի Եւսուֆեան, Յովհաննէս էֆէնտի Թորոսեան և Ռէֆէատ էֆէնտի Պէրպէրեան։

Յանձնաժողովը նկատողութեան առաւ Խառն ժողովոյ կողմէ յանձնարարեալ օրինական հինգ կէտեր, որք կը վերաբերէին երեսփոխանական բաշխման ցուցակի խնդրոյն և ընտրութեան հիման։

Յանձնաժողովը մասնաւորաբար ըմբռնեցաւ առաջին կէտի քննութեամբ, որ կը վերաբերէր ընտրողաց հանգամանաց եւ ընտրութեան հիման, եւ յետ երկար խորհրդակցութեանց կարծիք յայտնեց թէ Սահմանադրութեան 65 րդ յօդուածի տրամադրութեան համեմատ, ընտրողք պարտաւոր են 75 զրշ. ազգային տուրք վճարել, հետեւաբար անոնք միայն կրնան մասնակցիլ երեսփոխանական ընտրութեանց, որք այս տուրքի վճարումն ապահովցուցած են։

Երկրորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երկուշաբթի առաւօտ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ։

Դատական նախարարութիւնը, պաշտօնագիր մը ուղղելով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, հաղորդած է կայսերայն Իրատէն, որուն համաձայն համազգային անկեանցի հաստատութեան համար տնօրէն ժողով մը կազմուած է Քաղաքապետութեան պաշտօնատան մէջ և այդ ժողովոյ պիտի մասնակցին մայրաքաղաքիս զանազան հասարակութեանց ներկայացուցիչք։ Դատական նախարարութիւնն յանձնարարած է Հայոց Պատրիարքարանի կողմէ ներկայացուցիչ մը նշանակել այդ ժողովին անդամակցելու համար։

Ս. Պատրիարք Հայրը սոյն պաշտօնագիրը պիտի ներկայացնէ Քաղաքական ժողովոյ վաղուան նստին, յիշեալ ներկայացուցչի անուանման համար։

Տնտեսական խորհուրդն երէկ իւր չաբաթական նիստը կազմեց ի Պատրիարքարան ատենապետութեամբ Մեծ Միհրան էֆէնտի Սեթեանի և զբաղեցաւ այլ եւ այլ թաղային ու կանանչին խնդիրներով։

Խորհուրդը նոյնպէս զբաղեցաւ Կեդրոնական Մնտուկի Նոր Եվմացոյցին պատրաստութեամբ։ Եվմացոյցի պատրաստութիւնը պիտի աւարտի յառաջիկայ նստին։

Խորհուրդը տեղեկանալով որ Կէտիկ Փաշայի Թաղական խորհուրդն, ըստ օրինի, եկեղեցւոյ բակին մէջ ի տես թաղեցւոց չէ դրած թաղային մատակարարութեան հաշուեցոյցն, որուն համար բողոքներ եղած էին, որոշեց խստիւ յանձնարարել նոյն թաղական խորհրդոյ որ հաշուեցոյցն անմիջապէս ի տես թաղեցւոց դնէ եւ մինչեւ քսան մէկ օր մնայ։

Խորհուրդը նկատողութեան առաւ Պոլսոյ գիւղի եկեղեցւոյ շինութեան հաշուեցոյցն եւ որոշեց պաշտօնական ծանուցմամբ մը հրաւիրել գթաղեցիս որ եթէ ո եւ է գիտողութիւն ունին որոշեալ պայմանաժամու մը մէջ ներկայացնեն զայն։

Օրթագիւղէն հետեւեալը կը հաղորդեն մեզ.

Երկուշաբթի առաւօտ Ս. Հռիփսիմեանց և Նեկտարիանեան վարժարանին մէջ, Սրբոց Հռիփսիմանց տօնախմբութիւնը կատարուեցաւ ընդ նախագահութեամբ Գեր. Խորէն Նար-Պէյ Արքեպիսկոպոսին և ի ներկայութեան բազմաթիւ տիկնանց և տեսարց։ Հանդէսն սկսաւ Վեհ. Սուլթանին ձօնեալ երգով մը՝ զոր աշակերտուհիք երգեցին մի՝բերան ընկերակցութեամբ խնամակալուհիներն Տիկին Աննա Վասիլեանի դաշնակահարութեան, յորմէ յետոյ երգեցին նաեւ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանայ «Ի Ս. Հռիփսիմէ» երգն որոյ զողորիկ և դաշնակաւոր եղանակ մը յօրինած էր տաղանդաւոր արուեստասէր Մարտիկ էֆ. Ցակոբեան։

Անցեալ տարի նոյնպէս ներկայ գտնուելով սոյն վարժարանին քսանինգերորդ Հռիփսիմեանց տօնադարձի հանդիսին, պատեհութիւն ունեցած էինք խնդիրս ծափահարել զՊ. Ներսէս Շահլամեանց որ Մուսայից հետ ընդ այերս փոխադրեց զմեզ, երկնաշու վերելքի մը մէջ, շնաշխարհիկ ձայնիւ մը օրօրելով զմեզ։ կ'երեւի թէ խնամակալ Տիկնայք սոյն տաղաւորութեան ներքեւ՝ այս տարի եւս երկուց աշակերտուհեաց երգել տուին Պ. Շահլամեանցի «Ինչո՞ւ Մոռացաք» երգն ընկերակցութեամբ Օր. Զարուհի Գաբրիէլեանի դաշնակահարութեան։

Վարժարանի բարձրագոյն կարգէն ընկսեալ, մինչեւ նախապատրաստական կարգին աշակերտուհիք այլ և այլ արտասանութիւններ ըրին։ յետոյ ոմանք ծափերով քաջալերուեցան, իսկ դաշնակահարաց մէջէն անվերջանալի ծափերու տեղի տուին բաց ի խնամակալուհի Տիկին Աննա Վասիլեանէ և սյցելու անդամք ի թիւս որոց նշանակելի էին Թահտաճեան, Մալէզեան և Որդուեանի օրիորդները։

Յաւարտ հանդիսին, վարժարանի դասախօսներէն Միհրան էֆ. Աբքանազեան ի դիմաց վարժարանի աշակերտուհեաց միոյն բանախօսութիւն մը արտասանեց որմէ յետոյ հանդէսը փակեցաւ նախագահ Սրբազանի քաջալերական խօսքերով և օրհնութեամբ։

Յառաջիկայ կիրակէ՝ Յունիս 3, Միացեալ Թաղիս Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Տօնին պատճառաւ Ամեն. Խրիմեան Հայրիկ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ։ Այս առթիւ Թաղական խորհրդոյս կողմանէ յատկապէս հրաւիրուած են մայրաքաղաքիս Դպրաց դասէն տասներկու ընտրելագոյններ, որք նոյն աւուր ժամասացութիւնը պիտի կատարեն սկիզբէն մինչեւ վերջը։

Ի Դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ

Գուզկունճուք և Իճատիէ միացեալ Թաղից

Ատէն-դէր Ատէն-դէր

Պ. Կ. ՍԷՐՎԷՐԵԱՆ Ս. ՍԵՂԲՈՅԵԱՆ

1890 Մայիս 31, Գուզկունճուք

Բանկալթիի գերեզմանատան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ՝ Բերայի քարոզիչ Գեր. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց հոնդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ անդ յառաջիկայ կիրակէ առաւօտ, 3 յունիս, ի հոգւոյս միութիւնս բարեպաշտ ժողովրդեան։

Հռոմէական-Հայոց Պատրիարք Ազարեան Գերապայծառի քրոջ՝ հանգուցեալ Տիկին Ազաւնի Մարուշի յուղարկաւորութիւնն հանդիսաւոր կերպիւ կատարուեցաւ երէկ առաւօտ ի Բերա Հայ-Հռոմէականաց Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյն մէջ։ Դագաղը ծածկուած էր ներսուէ աւելի պսակներով, որք զրկուած էին Ազարեան ու Մարուշեան ընտանեաց բարեկամաց կողմէ։ Յաւարտուրութեան ներկայ էին բազմաթիւ եկեղեցականք, Հայ-Հռոմէական երեւելիք, օտարազգիք և ժողովրդեան խուռն բազմութիւն։

Յաւարտ եկեղեցական արարողութեանց, յուղարկաւորք Պատրիարքարան երթեալով ցաւակցութիւն յայտնեցին Ազարեան Գերապայծառին, Ազարեան Մեծ. Եղբարց և հանգուցեալ տիկնոջ ամուսնոյն՝ Մարուշեան Գրիգոր էֆէնտիի։

Յետոյ դագաղը կառք մը դրուելով Պէյօղլուքէրէ փոխադրուեցաւ և անդ մարմնին ամփոփուեցաւ յատուկ դամբարանի մը մէջ։

Ազգ. Կեդր. Վարժարանի տարեկան քննութիւնք պիտի սկսին վաղը, 1 յունիս, և պիտի տեւեն մինչեւ 30 յունիս։ Կարգացոյցը պիտի հրատարակենք վաղուան թուով։

ՆԱՄԱԿ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԹԱԳԻՒՂ, 31 Մայիս

Վենետիկէն վերադարձիս կը գտնեմ Աբէ-Էլի մէջ պաշտօնական հերքում մը իմ մէկ թղթակցութեանս այն մասին ուր ըսած եմ թէ՝ Տ. Ազարեան Պատրիարք չէ շնորհաւորած Մխիթարեան ուրիշ երկու վարդապետներու յիսնամեակն որ կը բոլորէր նոյն մայիս 13|25ի օրն։

Այդ շնորհաւորական նամակներն արդարեւ հասան ի Ս. Ղազար, այլ հասան ճիշդ այն օրն երբ ես անտի կը մեկնէի Պոլիս գալու համար։ Եթէ Հ. Աճէմեան իմ տեղս բլլար պիտի կրնար գուշակել մայիս 13ին թէ մի շաբաթ վերջ Տ. Ազարեան Պատրիարք պիտի մտաբերէ շնորհաւորել միւս երկու յոբելեարներն ալ։

Հ. Մխաքեան որ Տ. Ազարեան Պատրիարքի ներկայացուցիչն էր մայիս 13ին, բնաւ բերանը չը բացաւ և շնորհաւորական բառ մը չ'արտասանեց ոչ Հ. Արր. Ճարեանի, ոչ Հ. Ղ. Լազեանի։

Տ. Ազարեան Պատրիարքի ներկայացուցչին այս լռութիւնը ինչպէս նաեւ առմիւս յոբելեանս նամակներու չգոյութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Տ. Ազարեան Պատրիարք ինքն եւս միայն կը շնորհաւորէր զՀ. Ալիշան իբր էրուդոն մարդ։

Լաւագոյն չէր այս ճշմարտութիւնը պարզապէս խոստովանիլ։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԽԱՍԳԻՒՂ, 23 Մայիս

Խաղիւղի Ս. Ներսէսեան ազգային վարժարանի Խնամակալութեան ի Նպաստ՝ իւր նախագահ Աղն. Տիկին Աննա Լուսանի ձեռամբ հիմնեալ նուիրատուութիւնէն եղած լրնելով, Խնամակալութիւնս շնորհակալութեամբ ի հրապարակութիւն կուտայ ազնիւ նուիրատուից անունն։

Ի դիմաց Տիկնանց Խնամակալութեան

Առաջնորդիր Առաջնորդ

ԴԻՐԵՆԻՍԻՆ ԳԱՎԱՌԻՑԵԱՆ Ի. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

Աղն. Տիկնոջ

Աննա Լուսան գահ. արժ. 540, Նեկտար Գոգազեան 120, Վասիլա Էգինեան 120, Արմէտ Էգինեան 120, Թագուհի Հասանեան 120, Վերջինէ Էսանեան 108, Սրբուհի Հասան 270, Վարդուհի Ագնատուրեան 108, Երանուհի Յակոբեան 108, Տիրուհի Բրութափոփ 108, Թագուհի Ներսէսեան 60, Օրէ Նուէրի Ներսէսեան 60, Հանգուցեալ Նեկտար Զուլդ 60, Վերջինէ Պագասարեան 60, Դայլանի Ասլանեան 60, Թագուհի Թումաքեան 60, Բարբարա Աճէտեան 60, Վեղարիս Ինճէեան 60, Սոֆիա Հասեան 60, Թամէլա Շարաքոճը 60, Ցուրի Մաքսուտ 60, Երանուհի Հասեան 40, Սրբուհի Ասլանեան 60, Նազարէթ 60, Վերանիկ Մաքսուտ 60, Մաքրուհի Գասպարեան 40, Մարի Նորատունկեան 53, Սոֆիա Ցովասարեան 30, Իսկուհի Մուրատեան 30, Նեկտար Փանոսեան 20, Երանուհի Նեվրուզ 20, Օրիորդ Ագապի Զարուքեան 60, Թագուհի Առաքելեան 24, Վասիլուհի Մարկոսեան 20։

Գումար 2899

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՆՇԱՆՔ

Սերաստիոյ Նախնական դատարանի պատժական ճիւղին Նախագահ անուանեցաւ Ահմէտ Շէվզը էֆէնտի, Նախագահ պատժական ճիւղի Նախնական դատարանին Նիկոմէդիա։

Գոսովայի եէնիբազար գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Ապտուլլահ էֆէնտի, Նախորդ գայմագամ Զաֆրանպոլի։

Պէրութի Աքեա գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Ապտիսսէլամ էֆէնտի, գայմագամ Սոֆիոյ։

Նոյն նահանգին Սոֆիա գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Ահմէտ Շիւքրի էֆէնտի, գայմագամ Աքեայի։

Սալիսէի աստիճան տրուեցաւ Այտընի Գասապա գաւառակին գայմագամ Իսմայիլ Հագգը էֆէնտիի, Գասթամունիի Կէրէտէ գաւառակին գայմագամ Նիազի էֆէնտիի և Ղալաթիոյ մաքսատան խուզարկող պաշտօնեայ Ալի Ռիզա պէյի։

Ականակուռ Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Թոմաս տը Սավուա իշխանին, Հօրեղբօրորդի Խռալիոյ թագաւորին։

Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Ն. Բարձրութեան առաջին թիկնապահ կալլէսթի կոմսին և Լահայի պելճիական դեսպանատան Նորընտիր խորհրդական Պ. Կիլեոմի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ մայրաքաղաքիս իտալական դեսպանատան խորհրդականին։

Երրորդ կարգի Միճիտիյէ՝ Թորլոնիա իշխանի երկու որդւոց Ճիովանի ու Քարլօ Թաձլոնիա իշխաններուն։

Չորրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Իրաւագիտական վարժարանի շրջանաւարտ Հիւսէին Ղալիպ էֆէնտիի։

Այլ և այլ կարգի պատուանշանք Թոմաս տը Սավուա իշխանին հետեւորդաց և իտալացի ծովային սպայից տրուեցան։

— —

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Նախարարաց խորհուրդն իւր երեկի նստին մէջ կրէտէի խնդրոյն վրայ կարեւոր խորհրդակցութիւններ կատարեց։

Կրէտէի կուսակալի փոխանորդ և արտասովոր հրամանատար Շաքիր փաշա պահ մը ներկայ գտնուեցաւ խորհրդակցութեանց։

—Նախարարաց խորհրդոյ ի նիստ գումարած պահուն, Վեհ. Սուլթանի սենեկապետներէն Պէսիմ պէյ Բ. Դուռը գնաց և Ն. Վեհափառութեան ինչ ինչ հրամանները հաղորդեց Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին։

—Եվմական նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշա տակաւին ապաքինած չըլլալով, ներկայ չկրցաւ գտնուիլ նախարարաց խորհրդոյ երեկի նստին։

—Նախարարաց խորհրդոյ գումարումէն յետոյ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն ու Արտաքին գործոց Վսեմ. նախարարն երկար խորհրդակցութիւններ կատարեցին։

Վ. ՍԵՄ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՇԱ

Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Յարութիւն փաշա անձնական տակաւութեան պատճառաւ երէկ իւր պաշտօնատեղին չգնաց։

ՕՍՄ. ՊԱՐՏԱՁՈՒՄՈՒՔ

Անցեալ օր պաշտօնական յայտարարութեամբ մը ծանուցուեցաւ թէ օսմ. պարտատէրներու փոխանակման համար Բէյներու, Բոլորներու և Ներքին փոխառութեանց արժէթղթոյ տեսաբք, պարտին ներկայացնել զայնս Եվմական պաշտօնատան մէջ կազմեալ յանձնաժողովին, ի ձեռին ունենալով թաղին խմամին կամ մուխթարին մէկ ծանօթագիրը։

Արդ, այս աւուր թուրք լրագրաց մէջ հրատարակեալ ուրիշ պաշտօնական յայտարարութիւն մը կը ծանուցանէ թէ միայն Էհմէտ Ճէվիտ, Մէհէմէտէլի և Մուսթաֆա կոչուած արժէթուղթերու տեսաբք պարտին իմամներու և մուխթարներու կողմէ առնուած ծանօթագրերը նախապէս վաւերացնել տալ իւրաքանչիւրն իւր բնակած տեղւոյն թաղապետութեան և այնպէս ներկայացնել Մալիէի մէջ կազմեալ յանձնաժողովին։

— —

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Կը յիշուի թէ ֆրանսացի Պ. Վիժիէ մենաշնորհ խնդրած էր կայսերական զանազան երկաթուղիները միացնել, կառախումբերը յատուկ շոգենաւուց միջոցաւ Ցարտանելի մէկ եզերքէն միւսը փոխադրելով։

Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնը քննելով այդ առթիւ ներկայացեալ ծրագիրը, Բ. Դրան մատոյց զայն և Նախարարաց Խորհուրդն իւր երեկի նստին մէջ նկատողութեան առաւ։

—Բ. Դուռն հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան յղած է Պրուսէլի Քօքբրիլ ասն տնօրէն Պ. Կրէնէռի ծրագիրն որուն համեմատ, ինչպէս երեկ ծանուցինք, երկաթուղի մը պիտի շինուի Փոքր-Ասիոյ հիւսիսային կողմը, Սինոպի Նաւահանգիստէն մինչեւ Թոքատ։ Սպասելով իր ստանալիք պատասխանին, Պ. Կրէնէռ Սեվաստոփոլ ուղեւորեցաւ ուր մեծ գործարաններ ունի։

ԿԱՅՍ. ՆԵՐՈՒՄ

Վեհ. Սուլթանը ներում շնորհած է Ֆիլիբիտիս և Բաքչիտիս անուն երկու յոյներու որք տարի մը առաջ ձերբակալուելով Ափրիկեան Տրիպոլիս աքսորուած էին։ Ամէնքի Բուլենէ-լրագրէրը կ'ըսէ թէ կայսերական այս ներումը յոյժ լաւ տպաւորութիւն յառաջ բերած է ի Յունաստան, և այս առթիւ կը գովէ Կ. Պոլսոյ հելլենական դեսպան Պ. Մաւրօկօրտաթօն։

— —

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Լ. Հէրբէռ կը հերքէ Մէնդրէս-ի այն լուրն, իբր թէ Բ. Դուռը ծանուցած ըլլայ Տէրութեանց թէ մնադիր է ազդագիր մը ուղղել պուլկար իշխանապետութեան և հրաւիրել զնա՝ յարգել Պէրլինի Դաշնագրոյն տրամադրութիւնները։

— —

ՀԱՆՐՕԳՈՒ ՇՈՒՀԱԳՈՐԾՈՒՄ

Թուրքիոյ մէջ հանքեր բանեցնող անձանց և ընկերութեանց կողմէ դիմումներ եղած են կայս. կառավարութեան՝ որպէս զի հանքայց շահագործման կանոնագրի կարգ մը յօդուածները բարեփոխուին, գիւրութիւն ընծայելու համար իրենց ձեռնարկներուն։

—Յատուկ մասնախումբ մը Քարասի կ'ուղեւորի նահանգին Ֆրաթ կոչուած տեղւոյն բորակի զանազան հանգաց սահմանները որոշելու եւ միանգամայն քննութիւն մը բանալու համար հանքերը շահագործող անձանց գիւղացւոց եւ մանաւանդ գաղթականաց հետ ունեցած յարաբերութեանցը վրայ։

— —

ՇԱՔԻՐ ՓԱՇԱ

Այս աւուր Թ-ռէէ կը հերքէ Մէնդրէս-ի յիշուած մէկ զրոյցը, թէ Շաքիր փաշա յատուկ պաշտօնով Սոֆիա պիտի ղրկուի։

— —

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՌՕՍՕՍԹՕ

Ռօսսօսթոյէն կը գրեն թէ երկու ամսէ ի վեր համաճարակ հիւանդութիւն մը երեւան ելած է զոր քաղաքին բժշկաց ոմանք ստամոքսային տենդ, ոմանք ժանտատենդ կը կոչեն և այլք՝ տարբեր հիւանդութիւններ։ Ամրան տաքերուն մնտենալուն պատճառաւ, ժողովուրդն որ մեծաւ մասամբ վարակուած է այս հիւանդութենէն, երկիւղի մէջ կը գտնուի։ Հիւանդութիւնը կ'ակսի տենդով մը որ 38½էն մինչեւ 40½ աստիճանի կը հասնի։ սովորաբար առաւօտները կը մեղմանայ և իրիկունները կը սաստկանայ։ Այս միջոցիս հիւանդներ կան որք 23 օրէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայեն։ Ցեղւոյն բժշկաց կողմէ տրբուած դեղերն օ՛ր և է արդիւնք չեն ունեցած։

Լ. Հէրբէռի Ռոտոսթոյի թղթակիցն հաղորդելով սոյն տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ ժամանակ է որ Կ. Պոլսոյ ձեռնհաս իշխանութիւնք ժամանակին միջոցներ ձեռք առնուն և փորձառու բժիշկ մը ղրկեն, որպէս զի հիւանդութիւնն ուսումնասիրէ և տեղւոյն բժշկաց հետ խորհրդակցի արդիւնաւոր համար հիւանդութեան ճարակումը 32,710 հոգիէ բաղկացեալ ժողովրդեան մը մէջ և թոյլ չտալու համար որ Կ. Պոլիս փոխանցուի այն, առօրեայ հաղորդակցութեանց պատճառաւ։

Կը կարծուի թէ այս համաճարակ հիւանդութեան ծագման գլխաւոր պատճառներն են, գէշ տեսակէ գառնուկի մսերը գոր կ'ուտեն եղեր հիւանդք, չկրնալով եղան միս գտնել, ինչպէս նաեւ ըմպելի ջրոց հետ զանազան նիւթեր խառնուած ըլլալն։

Ատանայի Նահանգին նոսար (մոնէթէր մոնէտրէյէ) Սրապիոն էֆէնտի Պէկեան արձակուրդով մայրաքաղաքս եկած է։

—Ամսոս կղզւոյն ընդհ. ժողովը քուէարկեր է ընթացիկ տարւոյ ելմացոյցն, որուն եկամտից գումարն է 3,011,622 զուրուշ և ծախքը՝ 3,011,452 զուրուշ։

—Պրուսայէն կը գրեն թէ կուսակալ Մահմուտ փաշա այս երեքշաբթի օր ճամբայ ելեր է քննական պտոյտ մը կատարելու համար ի Միխալիճ և ի Պալըքէսիր։

Առաջին խոզակներն հասեր են արդէն Պրուսայի շուկան և լաւագոյն տեսակները կը վաճառուին եղեր քիլոկրամը 17½էն 18½ զուրուշի։

—Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնն որոշած է ընդարձակել Սէլանիկի մէջ կաստատեալ երկրագործական վարարանի շէնքը, որովհետեւ բազմաթիւ աշակերտք դիմած են արձանագրուելու համար և արդի շէնքը բաւական չէ այդչափ աշակերտ պարունակելու։

—Պէրութի գաւառական թերթին մէջ կը կարդանք թէ նահանգին նախնական դատարանի երկու հարցաքննիչ դատաւորք Ահմէտ Թէվֆիգ ու Էօմէր էֆէնտիները հրաժարեցուցած են և դատաստանի պիտի ենթարկուին։

Պէրութի միւս լրագիրք ծանուցած են թէ նահանգին ռասիկանապետ Ճէմալ պէյն եւս դատաստանի պիտի ենթարկուի, սակայն գաւառական թերթը կ'ըսէ թէ այդ առթիւ Կ. Պոլսէն ոչ է հրամանագիր եկած չէ կուսակալութեան։

—Ռասիկանութիւնն երէկ հեռաւոր վայրեր աքսորեց կարգ մը վաղեմի չարագործներ, որոց մայրաքաղաքիս մէջ մնալն յարմար դատուած չէր։

—Պէրութի Նասրէ անուն տեղը երկու նախնական վարժարանք հաստատուած են մին տղայոց ու միւսն աղջկանց համար։ Ճէնին անուն տեղն ալ երկրորդական վարժարանի մը հիմնարկութեան ձեռնարկուած է։

—Սգրուսիցայէն կը գրեն թէ նախորդ շաբթուն հրդեհ ծագելով Պապիաք թաղին մէջ, 25 տուն, 15 վաճառատուն եւ խան մը մոխիր դարձեր են։ Նոյնպէս ախոռներու մէջ գտնուած ձիեր այրեր են։

—Պետական Խորհուրդն ընդունելով Իզմիրի երեւելիներէն Մէհմէտ էֆէնտիի առաջարկը որով Այտընի Նահանգին մէջ ալքօլի պատրաստութեան մենաշնորհ կը խնդրէր, նախարարաց խորհրդին մատուցեր է զայն։

—Հիճազի կուսակալութեան նախորդ տեղակալ Ցէհիմ պէյ, որ երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր, երէկ մեռաւ։ Կայսհրամանաւ մարմինը պիտի ամփոփուի Ցաթիհի մզկիթին մօտ։

—Հալէպէն կը գրեն թէ այս տարի կանոնաւոր անձրեւներ տեղացած ըլլալով, հունձքերը լաւ վիճակի մէջ են և շատ առատ պիտի ըլլան բաղդատմամբ նախորդ տարիներու։

—Գոսովայի լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ Բատովիչէի մէջ Պայրամի օրը տան մը սրահն, ուր բազմաթիւ կանայք հաւաքուած էին, չկրնալով տանիլ բազմութեան, փլեր է։ Մէկ քանի կանայք ծանր ու թեթեւ վիրքեր ստացեր են։

—Թաղապետութեան Բ. շրջանակի պաշտօնեայք մարտ ամսոյ սկիզբէն մինչեւ մայիս 27 գրաւած են 3047 օխա պակաս կշռող հաց, որոց 386 օխան բաշխած են Աքսէրայի հրկիզելոց և մեռցորդն ալ այլ և այլ ազքատաց։

—Հելլենական նաւատորմիղ որ Պէրութի նաւահանգիստը կը գտնուէր, ընդ հրամանատարութեամբ Պ. Սաֆթուրիսի, Բօռ-Սայիտ և Աղեքսանդրիա ուղեւորեր է, ուստից Մալթա պիտի երթայ։

—Կայս. անձնական Գանձուն նախարարութիւնը հրահանգ ղրկած է Պրուսայի կայս. կալուածոց տնօրէն Շէվքը պէյի՝ երկրաչափ Պ. Ռաֆօթիի հետ պատրաստել քաղաքին ինչպէս նաեւ Միխալըճի մօտ գտնուած ճահիճներուն յատակագիծ։ Ցայտնի է թէ այդ ճահիճները ցամքեցուցանել որոշուած է, առաջարկութեամբ նահանգին կուսակալ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի։

—Գուլար-Կաթոլիկներու Սէլանիկի եպիսկոպոսն Տ. Լազար Միքայտինոֆ շնորհակալութեան ու երախտագիտութեան գիր մը մատուցած է կայս. կառավարութեան այն անգորրութեան ու երջանկութեան համար, զոր Սէլանիկի ու շրջակայից Գուլկար Կաթոլիկներ կը վայելեն շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

—Ռասիկանաց բարեշնորհման համար կազմեալ յանձնաժողովը նախընթաց օր քննեց Բերայի ու Ղալաթիոյ պահականոցներն։ Ի մօտոյ պիտի քննէ Գասըմ Փաշայի, Ֆէրիքէյի, Ցընտրգլբի, Գէլիք-թաշի, Օրթաքէյի և Սկիւտարի պահականոցները։ Յանձնաժողովն ութ-տասը օրէն իւր գործն աւարտելով, հարկ եղած ծրագիրը պիտի մատուցանէ ձեռնհաս իշխանութեան։

—Մաքրիքէյի մէջ կառուցեալ դերձանի գործարանին բացումը յառաջիկայ շաբթուն մէջ տեղի պիտի ունենայ։

—Գոսովայի գաւառական թերթին մէջ կը կարդանք թէ հետզհետէ արտօնութիւնք կը խնդրուին տեսակ տեսակ հանքերու խուզարկութեան համար և թէ տեղական կառավարութիւնը կուտայ խնդրուած արտօնագրերը։

—Ռասիկանութեան պաշտօնեայք Պոլսոյ Ավրաթքաղարի կողմէ մէկ քանի չարագործներ ձերբակալեցին որք ընկերութիւն մը կազմած էին և տուներ կը կողոպտէին։ Առնք վերջերս Պաղատատի նախկին կուսակալ Թագէտտին փաշայի ապարանքը մտնելով այլ եւ այլ արժէքաւոր նիւթեր գողցած էին։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՊՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԴՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԶՕՐ. ՔԱՓԷՎԼԻԻ

ՊԵՐԼԻՆ, 11 Յունիս.—Նախարարապետ Զօր. Քափէվլիի, պատասխանելով արմատական կուսակցապետ Պ. Ռիխթէրի հարցապնդման, յայտնարարեց թէ «Ալզաս Լոռէնի սահմանաց վրայ անցագրոց վերաբերեալ նորահաստատ կանոնագրութիւնը ջնջել անկարելի է տակաւին երկար ժամանակ, որովհետեւ այդ կանոնագրութեան մէկ նպատակն ալ Ալզաս-Լոռէնի գերմանացուցմը փութացնել է։ Գերմանիա չի կրնար թոյլատրել որ Ֆրանսական բանակին անդամներ բնակութիւն հաստատեն այնպիսի երկրի մը մէջ որ այսօր որսորդութեան և զուարճութեան տեղի, բայց վաղը պատերազմի դաշտ կարող է դառնալ։ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութեանց մէջ գոհացուցիչ բարեդրութիւն մը յառաջ եկած է, Գերմանիա շատ պիտի ցաւի եթէ այս յարաբերութիւնք խանգին։ Գերմանիոյ միջազգային յարաբերութիւնք Ֆրանսայի հետ աւելի փափուկ են քան ուրիշ ո՛ և է երկրի հետ։»

ՓԱՐԻԶ, 11.—1889ի Արուեստանոցիին գլխաւոր չէնքերը պահպանել առաջարկող օրինագիծն ընդունուեցաւ ստուար մեծամասնութեամբ։— Արտաքին գործոց Նախարար Պ. Ռիպօ բացատրեց այն պայմաններ որով Ֆրանսա հաւանած է եգիպտական պարտուց տոկոսին զեղչման և փոփոխման։ (Հեռագրական գործակալութիւնը կը բացատրէ թէ հեռագրիչ մը վրիպեցուցեր է կարգ մը վաղեմի չարագործներ, որոց մայրաքաղաքիս մէջ մնալն յարմար դատուած չէր։

—Պէրութի Նասրէ անուն տեղը երկու նախնական վարժարանք հաստատուած են մին տղայոց ու միւսն աղջկանց համար։ Ճէնին անուն տեղն ալ երկրորդական վարժարանի մը հիմնարկութեան ձեռնարկուած է։

—Սգրուսիցայէն կը գրեն թէ նախորդ շաբթուն հրդեհ ծագելով Պապիաք թաղին մէջ, 25 տուն, 15 վաճառատուն եւ խան մը մոխիր դարձեր են։ Նոյնպէս ախոռներու մէջ գտնուած ձիեր այրեր են։

—Պետական Խորհուրդն ընդունելով Իզմիրի երեւելիներէն Մէհմէտ էֆէնտիի առաջարկը որով Այտընի Նահանգին մէջ ալքօլի պատրաստութեան մենաշնորհ կը խնդրէր, նախարարաց խորհրդին մատուցեր է զայն։

—Հիճազի կուսակալութեան նախորդ տեղակալ Ցէհիմ պէյ, որ երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր, երէկ մեռաւ։ Կայսհրամանաւ մարմինը պիտի ամփոփուի Ցաթիհի մզկիթին մօտ։

—Հալէպէն կը գրեն թէ այս տարի կանոնաւոր անձրեւներ տեղացած ըլլալով, հունձքերը լաւ վիճակի մէջ են և շատ առատ պիտի ըլլան բաղդատմամբ նախորդ տարիներու։

—Գոսովայի լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ Բատովիչէի մէջ Պայրամի օրը տան մը սրահն, ուր բազմաթիւ կանայք հաւաքուած էին, չկրնալով տանիլ բազմութեան, փլեր է։ Մէկ քանի կանայք ծանր ու թեթեւ վիրքեր ստացեր են։

—Թաղապետութեան Բ. շրջանակի պաշտօնեայք մարտ ամսոյ սկիզբէն մինչեւ մայիս 27 գրաւած են 3047 օխա պակաս կշռող հաց, որոց 386 օխան բաշխած են Աքսէրայի հրկիզելոց և մեռցորդն ալ այլ և այլ ազքատաց։

—Հելլենական նաւատորմիղ որ Պէրութի նաւահանգիստը կը գտնուէր, ընդ հրամանատարութեամբ Պ. Սաֆթուրիսի, Բօռ-Սայիտ և Աղեքսանդրիա ուղեւորեր է, ուստից Մալթա պիտի երթայ։

—Կայս. անձնական Գանձուն նախարարութիւնը հրահանգ ղրկած է Պրուսայի կայս. կալուածոց տնօրէն Շէվքը պէյի՝ երկրաչափ Պ. Ռաֆօթիի հետ պատրաստել քաղաքին ինչպէս նաեւ Միխալըճի մօտ գտնուած ճահիճներուն յատակագիծ։ Ցայտնի է թէ այդ ճահիճները ցամքեցուցանել որոշուած է, առաջարկութեամբ նահանգին կուսակալ Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի։

—Գուլար-Կաթոլիկներու Սէլանիկի եպիսկոպոսն Տ. Լազար Միքայտինոֆ շնորհակալութեան ու երախտագիտութեան գիր մը մատուցած է կայս. կառավարութեան այն անգորրութեան ու երջանկութեան համար, զոր Սէլանիկի ու շրջակայից Գուլկար Կաթոլիկներ կը վայելեն շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

—Ռասիկանաց բարեշնորհման համար կազմեալ յանձնաժողովը նախընթաց օր քննեց Բերայի ու Ղալաթիոյ պահականոցներն։ Ի մօտոյ պիտի քննէ Գասըմ Փաշայի, Ֆէրիքէյի, Ցընտրգլբի, Գէլիք-թաշի, Օրթաքէյի և Սկիւտարի պահականոցները։

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ ԿԱՆԱՑՔ

Շնորհիւ կայս. բժշկական վարժարանի, վկայեալ մանկաբարձ կանայց թիւը օր ըստ օրէ աւելնալու վրայ է, այլեւս բոլորովին անգործութեան կը դատապարտուին ինքնակոչ մանկաբարձուհիք՝ որք չատ անգամ օգուտէ աւելի մեծամեծ վնասներ յառաջ կը բերեն իրենց տգիտութեան պատճառաւ։ Երկար ատենէ ի վեր ի կիլիխանէ զինուորական բժշկական վարժարանի մէջ մանկաբարձութեան ճիւղ մը հաստատուած է, ուր կը յաճախեն ամեն ազգէ խառն տիկնայք և օրիորդք և կ'ուսանին մանկաբարձութիւն։ Ինչպէս ամեն տարի, այս տարի եւս վարժարանը ունեցաւ 70 ի մօտ շրջանաւարտներ, որոց մեծ մասը յոյն էին։

Ամեն անգամ որ այս ուսանողուհեաց կը պատահիմ՝ հայուհեաց փոքրամանութիւնը ուշադրութիւնս կը գրաւէ, ինձ կը թուի թէ այս թերութիւն մեր կանայց աւելի անգիտակցութենէն յառաջ կուգայ քան թէ անոնց անտարբերութենէն և ծուլութենէն։ Առ այս պարագ կը համարիմ այդ վարժարանի վրայ պէտք եղած տեղեկութիւնները տալ, յուսով որ գոնէ օրն ի բուն դատարկ նստող և ապրուստի միջոցէ զուրկ հայուհիներէն շատեր պիտի փափաքին շարունակել այդ վարժարան և քիչ ժամանակի մէջ առանց դրամական զոհողութեան ձեռք ձգել արհեստ մը՝ որ ապրուստի ապահովի զօրաւոր միջոց մ'ըլլալէ զատ նպատակ ունի նաեւ մարդկութեան ծառայել։

Վարժարանի դասախօսութիւնները տաճկերէն և յունարէն լեզուներով կը կատարուին, յոյնք իրենց զգալի մեծամասնութեամբ ստիպողութիւն յառաջ բերած են իրենց համար յունարէն դասախօսել տալ։ Դասախօսութիւնը բերանացի է, հետեւաբար գրել և կարդալ գիտնալ անհրաժեշտ պէտք մը չէ։ Վարժարանին շրջանն է երկու տարի, յետ որոյ վկայագիր կը տրուի։ Դասախօսութիւնը շաբաթը երկու անգամ տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի և հինգշաբթի օրեր, ժամը 6 ին կ'ըսկսի և կը տեւէ 1-2 ժամ։ Վարժարանի համար որ և է վարձ և ծախս չկայ, միայն թէ շրջանաւարտ եղած ատեն վկայագրի համար խիստ փոքր գումար մը վճարելու է։

Վարժարան մտնելու մասին ալ մեծ դժուարութիւն մը չ'կայ, առանց ոևէ քննութեան պատրաստուելու՝ մտնելու փափաքողը պարտաւոր է երկու վկայագիր ունենալ ի ձեռին, մին տեղւոյն Թաղ. Խորհրդէն՝ հաստատող թէ ինքն բարեբարոյ անձնաւորութիւն մ'է։ Իսկ միւսը այրէն, կամ հօրմէն և կամ մօտաւոր ազգականէն՝ յայտնող թէ իրենց հաւանութեամբ զինքը մանկաբարձութեան կուտան։ Ահա այս երկու վկայագրերը ստանալով մասնաւոր աղերսագրով մը դիմելու է բժշկական վարժարանի տեսչութեան՝ որ պարտաւորեալ է անօրինէ ընդունելութեան և արձանագրութեան համար։

Վարժարանի նոր ուսանողուհեաց արձանագրութիւնը քանի մ'օրէ ի վեր ըսկսած է, տակաւին 10 օրուան չափ միջոց կայ արձանագրուելու համար, յետ այնորիկ ներկայացողք չեն ընդունուիր։

ՍՏԵՓԱՆ Թ. ԹԻՐԶԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԱԴՐ. ՊՈԼԻՍ, 28 մայիս

Նոր սերնդեան համար առաջին անգամ լինելով Ազգ. Սահմանադրութեան տարեդարձը կատարուեցաւ ի քաղաքիս խիստ փայլուն և հանդիսաւոր կերպով։ Թէեւ ասկից 29, 30 տարի առաջ անգամ մ'ալ կատարուեր է, սակայն նորա յիշատակը մի միայն տարէց ազգայնոց մտքերուն մէջ մնացած է։

Երէկ առաւօտ մէկին արդէն ազգայնոց բազմութիւն մը լեցուցած էր Ս. Կարապետի եկեղեցին, որ նոյն ժամայն ըսկսաւ պատարագի արարողութեանց։ Պատարագիչն էր վեհակիս առաջնորդ Գեր. Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Սուքիասեան։

Տարեդարձի հանդէսը կատարելու համար պէտք եղած պատրաստութիւնները տեսնելու համար Պատկ. Քաղաքական ժողովը կարգադիր մասնախումբ մ'ընտրած էր, որոյ Պատ. անդամք հանդիսավայր ընտրած էին Քաղաքիս ընտրելագոյն տեղերէն մին՝ Սարայ իշի անուանեալ զբօսավայրն։ Ժողովուրդն արդէն առաւօտէն սկսած էր Սարայ իշի դիմել, սակայն ժամը երեք ու կէսէն յետոյ բազմութիւնը գունդագունդ դիմել սկսաւ, ոմանք կառքերով և ոմանք հետիոտն։ Ժամը չորս ու կէսին ամէն դասակարգէ ազգայինք գըբաւած էին հանդիսավայրն։ Հանդէսին կը նախագահէր Ս. Առաջնորդն, որ ժամը 3½ին քահանայից դասուն հետ բազմած էր իրեն համար պատրաստեալ վրանին տակ որ ընտիր գորգերով և թիկնաթոռներով ծածկուած և զարդարուած էր։

Պատ. Մասնախմբի կողմէ երկու հարիւր հոգւոյ համար չքեղ սեղան մը պատրաստուած էր երկու գծի վրայ և այս գծերն աջէն ձախ ձգուած սեղանը կը միացնէին և մի սեղանի կը վերածէին։ Ահա այս միացման գծին վրայ ամպհովանի մը ճակատն կրելով Վեհ. Սուլթանի կենդանագիրն։

Ժամը ճիշդ 4½ էր։ Յրբազան Նախագահն ամպհովանւոյ տակ հասաւ։ Եղած հրաւէրին վրայ նահանգիս կուսակալ Վսեմ. Հաճի Իզզէթ փաշայի կողմէ փոխանորդաւորեալ նահանգիս ոստիկան զինուորագրաբար եկող նահանգիս Զիհնի պէյ և հրամանատար գնդապետ Զիհնի պէյ, քահանայից դասէն Արժ. Տ. Գէորգ, Տ. Մարկոս, Տ. Արիստակէս Կէլէկեան և Տ. Արիստակէս Ֆէպլեան հարք ընկերացած էին Ն. Սրբազնութեան։ Ս. նախագահն իրեն յատկացեալ տեղն բազմեցաւ, իր ձախ ջոլն նստեցաւ գնդապետ Զիհնի պէյ, նոյնպէս սեղան բազմեցան Ադր. Պոլսոյ ազգային բարձր դասէն բազմաթիւ ընտանիքներ։ Սեղանին ներկայ էին նաեւ Գաւառ. ընդհանուր և Քաղաքական Ժողովոց աշխարհական անդամներէն Տեարք Սահակ Պարոնեան, Խաչիկ Հովուեան, Ստեփան Թորոսեան, Կ. Բանթիկ, Յարութիւն Ունճեան, Տիգրան Քիւշիքեան և Ռուբէն Քէրէստէճեան։

Առաջին սեղանէն յետոյ երկրորդ սեղան մը ալ պատրաստուեցաւ, ուր Քաղ. Ժողովոյ Պատ. անդամներէն ոմանք և Կարգադիր մասնախմբի անդամք բազմեցան։ Արշակունեանց, Հռիփսիմեան և Թորգոմեանց վարժարանաց աշակերտուհեաց համար ալ սեղաններ տրուեցան։

Ինչպէս հանդէսի սկզբնաւորութենէ մինչեւ վերջը նմանապէս սեղանի միջոցին յատկապէս վարձեալ նուագածուք Ազգ. վարժարանաց աշակերտաց և աշակերտուհեաց ընկերակցութեամբ անընդհատ Ազգային և Եւրոպական եղանակներ և երգեր նուագեցին։ այս երաժշտութեանց մէջ Վեհ. Սուլթան Համիտ կայսեր անուան ձօնեալ երկու երգերն որք պատրաստուած էին Ս. Թէոդորոս եկեղեցւոյ բազմաշխատ երաժշտապետ Փափազեան Յարութիւն էֆ.ի կողմէ, բազմութեան ուշն հրաւիրեցին և բուռն կերպով ծափահարուեցան։

Սեղանէն յետոյ ի դիմաց երկրորդ զօրաբանակի հրամանատարին Ն. Վսեմութեան առաջին թիկնապահ և փեսայն դեր.գնդապետ Մուխլիս պէյ հանդիսավայր հասաւ և Սրբազան Առաջնորդ Հօր և Պատկ. Քաղաքական Ժողովոյ Պատ. անդամոց կողմէ ընդունուելով մեծարուեցաւ։ Հետզհետէ հասան նաեւ Էվգաֆի հաշուակալ Շէկվէր էֆ., Թղթատարական և հեռագրական տնօրէն Խայրի պէյ, քաղաքիս նախագահ ատենի քաղաքական ճիւղին նախագահ Բաթիպ պէյ, Ռուսիոյ հիւպատոսին կինն Ազն. Տիկին Լիչին և այլ և այլ ազգէ պատուաւոր անձնաւորութիւնք որք նոյնպէս պատուով հիւրընկալուեցան։

Երեկոյեան դէմ գունդագունդ ամէն ազգէ դիմող բազմութիւնն եկաւ լցուց հանդիսավայրն։

Հանդիսավայրին ամեն կողմը Վեհ. կայսեր և Սահմանադրութեան ձօնեալ վերտառութիւններ կային։ օսմանեան դրօշակներն հանդիսավայրին փայլն ու շքեղութիւնն կ'աւելցնէին։ Նուագածուաց և աշակերտաց համար պատրաստուած բարձր տեղը գրաւուած էր անոնցմէ։

Սարայ իշի մտնելու համար ի հնուց կառուցուած քարաշէն կամուրջին ներսի կողմը սեղան մը և վրան պնակներ դրուած էին, որոյ առջեւ Քաղաքական Ժողովոյ անդամներէն Սահակ Պարոնեան և Խաչիկ Հովուեան էֆէնտիք և Ցընտրքլեան Լեւոն էֆէնտի նստած ի նպաստ Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցին նուէր կը ժողուէին։ այս նուէրին սիրայօժար մասնակցեցան հանդիսավայր դիմող ամէն Ազգայինք և այլ հասարակութեանց պատուաւոր անհատք որոյ գումարն յանգեցաւ 41 օսմ. ոսկւոյ։ Ինչպէս մուտքի հասոյթն նմանապէս սեղանի համար ծախսուած տոմսակաց և պիւֆէի հասոյթէն՝ ծախքերն հանելէն վերջը մնացեալ մասն յատկացած են Ազգ. Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին։

Օգուտածագիրս քանիցս ի Կ. Պոլիս ականատես եղած եմ Ազգային Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսներուն, ուստի իրաւամբ կրնամ ըսել թէ քաղաքիս մէջ կատարուած սոյն հանդէսն հաւասար էր գրեթէ ի Կ. Պոլիս կատարուած տարեդարձի հանդէսին, շնորհիւ ազգակցութեան Պատկ. Քաղաքական Ժողովոյ և աշխատութեամբ և տնօրէնութեամբ Պատ. Կարգադիր մասնախմբի այր արժանաւոր ատենապետն էր Հարենց Աւետիս էֆէնտի։

Հանդէսն ժամը 11½ին վերջացաւ անջնջելի յիշատակ մը թողլով բոլոր հանդիսականաց մտաց մէջ։

Կը յուսացուի թէ Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցին համար մօտաւորապէս 60-70 օսմ. ոսկի գումար մը պիտի մնայ։

ԳԱՐԱԹԱՇԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Տեղւոյս Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հանդէպ գտնուած գետնոյն վրայ՝ որոյ մի մասն ասկից 12 տարի առաջ կայս. բարեխնամ կառավարութենէն և մի մասն ալ Մեծ. Ազգանեաններէ շնորհեալ էր, Թաղեցիք կը փափաքէին մի դպրոց կառուցանել, և արդէն այս նպատակի համար շնորհեալ էր յիշեալ գետինն։

Թաղեցւոց այս փափաքն բաւական տարիներէ անկատար կը մնար ինչ ինչ պատճառներով, որոց գլխաւորն էր դրամի պակասութիւնը։ Բայց այս վերջի տարիներուս մէջ Թաղիս ազգայինք գրեթէ եռապատիկ աւելցած լինելով, և այն տունը, որ իբր դպրոց կը գործածուէր, աշակերտաց թուոյն անբաւական գտնուելով, որ երկու սեռէ 100 ի կը հասնի, խորհուրդս թուէս երկու տարի առաջ դիմեց քաղաքիս Գաւառ. Պատկ. վարչութեան և խնդրեց որ արտօնութիւն տայ հանգանակութիւն մը բանալու յիշեալ դպրոցի կառուցման համար։ Նոյն ժամանակի Պատկ. վարչութիւնն իրաց այս վիճակն ի նկատ առնելով խորհրդոյս յանձնեց մի ժապաւինեալ տումար և խորհուրդս մի կողմանէ հանգանակութեան ձեռնարկելով միւս կողմանէ շինութեան ըսկսաւ։

Հանգանակութիւնն ստորագրողաց թիւն լրացաւ, բայց չէնքն կիսաւարդ մը նաց, և մինչ թաղեցիք ցաւ ի սիրտ կը նայէին այս կիսաւարտ չէնքին, ահա կը հասնին Պալեօզեան հարազատաց Վսեմ. Մատթէոս և Ազնուաշուք կարապետ էֆէնտիներու բարեբար ձեռքերն, և որ յառաջ 200 արծ. մէճիտ նուիրելով հանգանակութեան մասնակցած էին՝ ինքնաբեր յօժարութեամբ յանձնառուկը լինին դպրոցի մնացեալ մասերն, այսինքն ծերփերն, դռներն և պատուհանները շինել տալու բարութիւնն ընել։

Թաղեցիք նոցին բարերարաց այս մեծ երախտիքէն շարժեալ խորհրդոյս միջոցաւ կուգան հրապարակաւ յայտնել իւրեանց խորին շնորհակալիքն առ երկուս հարազատս Պալեօզեանց։

Ի Դիմաց Թաղ. խորհրդոյ Գարաթաշի

Ատենադպիր Ատենապետ

ԳՐ. Ց. ԲԱՒԱԶԵԱՆ Ս. Ց ԱՅՄԵԼԻՓԵԱՆ

1890 Մայիս 25

Գարաթաշ, Թաղ Զմիւռնիոյ

ՓԾՐԱՆՔ

Դարձեալ պանդուխտ զՏեր — Գործաւորական կեանք — Գործաւորն և գործաւորական խնդիր — Հաղուագիպ բացառութիւնք —

Շոգեկառքի բազմոցին վրայ ընկողմանած հանգիստ կը սուրայինք Հայտար-փաշայէն դէպ ի Նիկոմիդիա լեռներու, հովտաց, ձորերու ու ժայռի ծերպերու մէջէն, երբ կառավարն յանկարծ գոչեց Տէրունէ՛։

Նիկոմիդիոյ գծին վրայ առաջին անգամն էր որ ականջիս հնչեց այդ անունը։ դուրս նայեցայ պատուհանէն և նորահաստատ գաղթականութեան մը մէկ փոքրիկ մանրանկարն աչքիս զարկաւ։ Հիւղակներ, տնակներ, քարուկիր չէնքեր խառն ի խուռն այլ բոլորն ալ ի նորոյ կառուցուած են անդ։ Նիկոմիդիոյ ամենէն մօտ նոր հաստատուած կայան մ'է այն, ծովեզերեայ դաշտի մը վրայ։ Ժամանակին խոպան վայր մը այլ այժմ կեդրոնատեղի փոքր-Ասիոյ երկաթուղւոյ շինուածանիւթոց փոխադրութեան։ մեքենայներ, երկաթեայ լայն ու նեղ գծեր ամէն կողմ, կամուրջներու շինուածանիւթեր, շոգեկառքերու կազմածոյք, երկաթեայ ձողերու և գերաններու դէզերը կը ցցունէին թէ այդ կայանն մասնաւորապէս գործի կեդրոն մ'էր։

Գործաւորաց խուռն ամբոխ մը գրաւած էր կայարանը, մանաւանդ Հայ բեռնակիր գործաւորներ որք տխուր հայեացքներով պիշ պիշ կը նայէին մեր կառախմբին և ոմանք իսկ խուլ հեծկլտանօք կ'արտասուէին և կարծես կ'ուզէին սրտի տըխուր շեշտ մը հասկցունել մեզ։ հարցուցի թէ ինչո՞ւ կուլային։ «Ա՜խ, ըսաւ անոնց մին, դէր Բ-ուրեն ընէրէրէվ մէ-ըրն ԴԷ չ-ԷՒէչ (chaux hydraulique) դ-ուէր վ-ը-ա դ-ուռ դեդ էլէշ-ա-ա-ա-ա-ա-ա ֆ-ը-ն, Բ-ուրեզ դ-ա-ա-ա-ա դ-ուռէրէ-ալ էկ-ա-դ-ա էն։» Եւ հոն քիչ մը հեռուն ցոյց տուին դիակ մը, դէմքն ճմաշ արիւնաթաթաւ և ծածկուած մաշած աղտոտ վերմակով մը։ քանի մը ընկերներ շրջապատած կողկոզագին կուլային ու զարիպի տխուր եղերերգով հառաչքներ կ'արձակէին։ այդ դիակն և ողբեր կը խօսէին հոգւոյս և սրտիս, սարսեր էին զգացումներս, երբ շոգեկառքը սուլեց և սկսաւ յառաջանալ դէպ ի Նիկոմիդիա։ և ես խորապէս զղջալով աչքերս յառած Արփիարեանի Նամակին վրայ կը կարդայի, «Կորնթոս թէ Փանամա քար մը վերցուենս, հայու մը դիակ չ'պիտի գտնե»։ մեր ճակատագրին յատուկ ի՜նչ տխուր ճշմարտութիւն։

Երբ այսքան տխուր կը ներգործեն մեզ կեանքի այս պատկերներ, այն է զի կրկին տեսակէտի տակ կ'ազդեն մեր սըրտին և հոգւոյն։ գործաւորական դաժան կեանքն ու պանդխտութեան թշուառութիւնն երկուքն միացած են մեր Հայ գործաւորի վրայ։ ինչ որ մխիթարութիւն մը կրնայ ունենալ իւր մէջ գործաւորական կեանքն այլոց համար, պանդխտութեան դժբաղդութիւնը զայն ջնջած ու առաւել թշուառութեանց ծնունդ տուած է առ մեզ։ Գործաւորական կեանքի աշխատութիւնք ամենուրեք կան, հոն ներքնուղի մը կը փրլի և հայրերու զաւակներ հողերու տակ կը ծածկուին, քիչ մը անդին կ-է-ղ-ն կը բռնկի կը պայթի և դժբաղդ հանքահաններ խեղդամահ կը կորնչին և հանքածուխն այդ հարիւրաւոր զոհերով նը-ուիրագործուած կուգայ շոգեկառքին հընոցին մէջ, կը շարժէ մեքենայն և կը տանի զմեզ հանգիստ ի ծագս աշխարհի։ Անթիւ են այդ չարքաշ կեանքի ապէտքն ու դառնութիւնք և սակայն կը գտնուին հայրեր ու մայրեր և կամ պաշտպան ընկերութիւնք որք գէթ կը մեղմեն այդ թշուառութեանց դառնութիւնքը և ընտանիքներ չեն մատնուիր բնաջինջ կորստեան։ իսկ հայ պանդուխտ գործաւորն ենթարկուած է այդ ամէն տաժանակիր աշխատութեանց և դժբաղդութեանց՝ իւր հետ ունենալով անտէր պանդխտութեան սոսկալի թշուառութիւններն։ Կորնթոս, Փանամա, Տիրինէզ ամէն ուրեք կը մեռնին, կը դիակնան Բարսեղներ, Մէկոներ, Խաչներ, հայրենակիցք փոս մը կը տանին զայն և օրեր յետոյ ի՜նչ-ո՞ի կամ ոևէ միջոցաւ հայրենեաց մէջ ընտանիքը կ'իմանայ դժբաղդութիւնը, կ'այրիանայ կինն, կ'որբանան զաւակունք և կը մարի ճ-ը-ն արդէն շիջելավառ։

* * *

Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ տպաւորութիւն յառաջ բերաւ ի մեզ գործաւորական Դեսպանախորհուրդը որ գաղափարաց եւ յոյսերու փոթորկաց մէջ գումարեցաւ ի Պերլին։ «Զրի մէջ արոյ այդ հարուածը», ինչպէս յորջորջեց զայն Երկաթեայ նախորդ նախարարապետը, գոնէ ընկերաբանական կաճառի մը հանգամանքն ունեցաւ։ Թնդանօթաց բոմբիւններու եւ զինուց չառաջման լուութեան մէջ՝ հազիւ ուրեմն լսուեցան գործաւորին մուրճին և խարտոցին ձայնը, որ կը կռանէ ու կը դարձնէ հնոցին եւ հալոցին առջեւ։ զոհողութիւն մ'եղաւ նա յանուն գործաւորութեան եւ պաշտօնական խոստովանութիւն մը գործաւորական կեանքի տառապանաց եւ թշուառութեանց։ իսկ մեզ գիտեմք թէ հայ գործաւորի կեանքի մէն մի պարագայներն սև յատկանիշ մ'ունին։ զի նա ամենուրեք պանդուխտ և օտար ըլլալով միանգամայն գործաւորական ամէնէն տաժանելի եւ արկածալից կեանքի մը ներկայացուցիչն է։

* * *

Բաղդին ժպիտն կամ երկնից կատակն կրնան համարուիլ այն բացառութիւնք որով անենչան գործաւորներ ընկերութեան վերին ատիճանները կը բարձրանան։ տխուր ձախողութեանց հակապատկեր մխիթարական իրողութիւն մըն ալ այս է և որոյ մէկ յիշատակը վերջերս տօնուեցաւ ի Լաբլաթա։

1826ին Բէնսիլվանիայի Ուիլեամ, Արժանթինի եղերաց վրայ նաւաբեկութենէ մը ազատուելով, Ֆիլմար փոքրիկ քաղաքը կուգայ գլխիբաց, բոկոտն, մերկ ու անօթի։ ճանապարհորդութեան դրամ չունենալով ազատ գործաւորն անդ մնալ կը հարկադրուի։

Քառասուն տարի յետոյ կը տեսնէ Հարաւային Ամերիկայի առաջին երկաթուղին, կ'ստանձնէ Ֆիլմի երկաթուղեաց շինութիւնը, կը հաստատէ Լիվրբուլի և Փանամայի մէջ երթեւեկող շոգենաւուց ընկերութիւն մը և Ֆիլմի, Արժանթինի հրապարակներու վրայ նորա արձանն ա մեր յառաջ կառուցուելէն ետքը այսօր ալ Լաբլաթա այդ մեծափարթամ անձին ի յիշատակ արձան մը կը կանգնէ։

Բայց մենք մեր հաւատքն այդպէս բաղդի յեղակարծ ժպիտներու և մեր յոյսն այդպիսի հազուագիւտ բացառութեանց վրայ չենք կարող հիմնել։

1890 մայիս 20 ԱՄՊԵՆՑ

ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ

Բ.

Լրագրական շարժում Մշ-էն առաջ.— Հէ-ի-ի-յլ և Նազարեանց.—

Պրն. Մալումեան, Մշ-էն ու Արծրունին հրապարակի վրայ գնելէ առաջ, յետադարձ ակնարկ մը կը ձգէ 1847-1870։ այլ կ'անցնէ ամէն հանդէսները, թերթերն ու գործիչները։ կը քննէ այն գրական հողը, զոր ի վերջոյ Արծրունին պիտի գայ հերկելու իր Մշ-ովը։

Թիֆլիզի մէջ առաջին հայ լրագիրն եղած է Կ-էլ-ա շաբաթաթերթը, գրաբար լեզուաւ, այն «ընտրեալների համար, որ վենետկի Միաբանութեան գրքերի փիլիսոփայական և հնախօսական գրքերի սիրահար «հայկաբան» տիտղոսը կրող խումբ մը մարդիկ էին։ Ուրեմն չատ հեշտ է երեւակայել թէ ինչքան կը լինէր Կ-էլ-ի ազդեցութիւնը, եթէ աւելացնենք, որ գրաբար լեզուով հրատարակվող լրագրի էջերի մէջ տպագրվում էին գլխաւորապէս ոտանաւորներ, առակներ և մի քանի էլ պաշտօնական բնութիւն ունեցող լուրեր։» Կովկաս հրատարակուած է 1847 թուին և ապրած երկու տարի։ 1850 թուին ի լոյս կ'ելլէ Ա-ր-ա-ա,—ոչ Էջմիածնականն որ հիմնուած է 1868ին — և կ'ապրի մէկ տարի՝ Պատկանեան Գաբրիէլ Քահանայի խմբագրութեամբ, կոտրտուած աշխարհաբարով։

Այս անպաղող փորձերու վրայ կը հանին յիսունի քաղաքական և մտաւոր շարժումները։ Եւրոպայի մէջ մտքերու եռացում, Ռուսաստանի մէջ դատաստանական Բէֆ-ը-ի նախընթաց օրը, մեր Սահմանադրութեան խնդիրները 60 ի սկիզբները, Թիֆլիզի մէջ Ներսիսեան դպրոցը, հայ մտքերու ցնցում կը պատճառեն և նոր մտաւոր շարժում կ'սկսի այս անգամ։ Ռոմվեան, Ռափայէլ Պատկանեան ասպարէզ կ'իջնեն, Նալբանդեան սպառնալից կ'երեւի հորիզոնին վրայ, Ս. Շահազիզեան իր քնարին վրայ կը գոռացնէ։

Ոչ ոք չէ՛ կարող հոգւոյս նրպատակ ճընչել, խորտակել բբռնութեան զէնքով։

Իր «Տխուր երգեր»ուն մէջ ալ կը հծծէ.

Ագնի՛ր ընկեր, չը մոռանա,
Անդաւաճան, ջերմ սիրով
Ես սիրել եմ իմ հայրենիք.—
Գընա՛ և դու նոյն շաւղով։

Այնուհետեւ իրարու կը յաջորդեն հանդէսներ,

1858ին Հէ-ի-ի-յլ ի Մոսկուա.
1858ին Մեշ- ի Թիֆլիզ.
1859ին Ճ-ա-ռ-ղ գրաբար լեզուաւ.
1860ին Կ-ա-ն.
1860ին Մ-ա-ղ Ազ-ն Բարիզէն ի Թէոդոսիա փոխադրուած.
1868ին Ա-ր-ա-ա ամսագիրն Էջմիածնի. եւայլն։ Ասոնք կը նմանին—Հէ-ի-ի-յլն ու Կ-ա-ն-ը դուրս առնելով—գիսաւորներու որք կ'երեւին ու կ'անհետին։ Մարկոս Ազարեկեանի Կ-ա-ն-ը համեմատելով «իր ժամանակի պահպանողական և նոյն իսկ յետադէմ օրգաններուն հետ, մինչեւ իսկ բաւական ազատամիտ էր համարվում, քանի որ այն ժամանակ վերին ատիճան ազատամտութիւն էր, դիցուք, կուսիլ զանազան նախապաշարմունքների դէմ, կամ պահանջել ոևէ փոքրիկ կերպարանափոխութիւն դպրոցական կամ եկեղեցական հարցերի մէջ։» Այդ հրատարակութիւնն էլ, կը գրէ Մալումեան, չկարողացաւ պատրաստել ժողովրդի մէջ ընթերցողների մեծ շրջան։ այդ պատճառով էլ չկարողացաւ երկար ապրել և մեռնելով չկարողացաւ մի հետք թողնել բուն ժողովրդի մէջ։ Ստեփաննոս Ստեփանէի «Հայոց Աշխարհն» (1865) աւելի բարեբախտ եղած է՝ իր խմբագրին տաք բնաւորութեամբը ազմուկ հանելով։ Ասոնց մէջ լաւագոյնն է Նազարեանցի Հէ-ի-ի-յլն որ սկսած է հրատարակուիլ ի Մոսկուա 1858ին և ապրած է մինչեւ 1864։ Այս հանդէսն իր գոյութեան վեցամեայ ընթացքին մէջ՝ բոլորովին նոր ուղղութեան հետեւած է «կենդանի աշխարհաբար լեզուն գործածութեան մէջ մտցնելով և թէ, ըստ Դրիգորի Արծրունւոյ, կրիտակական հայեացք գցելով մեր ազգային մի քանի հնացած հիմնարկութիւնների և գաղափարների վրա։ Դորանով բացատրվում է այն կատաղի թշնամութիւնն, որ յարուցեց իր դէմ Նազարեանց իր գործունէութեամբը։» — Անկեղծ գրիչ մը պէտք է իր պաշտողներն ու նախանձոտները միանգամայն ունենայ։ խաւարասէր կուսակցութեան վրայ սոսկում ձգէ, յառաջդիմականներուն խրախոյս ազդէ։ այս, պէտք է օրհնեն ու անիծեն զինքը։ Եւ երանի՛ անոր որ օրհնուած ու անիծուած, երկծովէ զարնուած յաղթ նաւուն պէս՝ անխոտոր իր ճամբան կը շարունակէ պատուելով անդունդները, ծիանէն՝ ծուխ և ծոցէն շոգի արձակելով։ Քարնարի վարժ ձեռքեր, բռնկած միտքեր, կրակոտ սիրտեր, Նալբանդեանէ սկսեալ Հէ-ի-ի-յլի ուսած են իրենց երգը, չարժիչ զօրութիւնը, տաք գոլորշին, և հասարակութիւնը կամայ ակամայ ուշ կը դարձնէ այդ հրատարակութեան, որ «հոսանք մտցրեց Հայոց կեանքի մէջ, վերանորոգութեան հիմք դրեց և հեւանալով ասպարիզից՝ իր ետեւից թողեց կարմիր և փայլուն գիծ։» Նազարեանցի հանդէսը կը դադրի 1864ին, իր թերթերը մատենադարաններու մէջ կը մնան, բայց իր պաշտպանած գաղափարները կը մնան, և այս տեսութեամբ կրնայ համեմատիլ այն հազուադէպ մոլորակներուն, որք գիշեր մը յանկարծ կը ցցուին հորիզոնին մէկ կողմը, երկա՛ր կը մնան և մեկնելէ ետքն ալ երեւակայութեանց վրայ անկորուստ կը թաղին՝ պատմութիւն մը թողով։

Նազարեանց մեռել է 1879 ապրիլ 27 ին։ Անկէ ի վեր 11 տարի անցած է։ իր պաշտողներն ուեւլի չատցած են հիմա։ Աբ-ի-ն։ իր 10դ թուոյն առաջին երեսին վրայ զետեղած է անոր պատկերը։ Խոշոր մարդ մըն է, ռազմիկ կերպարանք ունի։ լայն ճակատ, չեշտակի նայուածք, ժանդոտութիւն մը աչքերէն յօնքերուն վրայ, խոշոր երեսներ, մեծակալ թիկունք։ Դուսին իւր ամբողջութեամբն այնպէս մը կ'երեւի մարմնոյն վրայ, ինչպէս խուիներով պակուած, հովէն ու անձրեւէն ծեծուած, կարկուտէն ու ձիւնէն զարնուած ապառաժ մը տարին վրայ կանգուն։ Զարմանալին այն է որ բընութիւնն այդ հսկայ կերպարանքին ու ժանդոտ դէմքին վրայ դրել է «մեղմ, փափուկ բնաւորութիւն»։ — «Կռուողի համար, հարկաւոր էր ունենալ աւելի զօրեղ, աւելի համարձակ, աւելի յանդուգն բնաւորութիւն, որպէս զի այդ տեսակ գործողը կարենայ դիմանալ կեանքի ամեն տեսակ արգելքներին, մարդկանց ամեն տեսակ կեղտոտութիւններին և իւր հասարակական գործունէութեան կէսը ճանապարհի վրայ չկանգնի, չիմնի ասպարիզից՝ գեռ կենդանի ժամանակ, մահից չատ տարիներ առաջ, մեռած չհամարվի այն ազգի մէջ, որի մէջ գործել է, որի հնացած գաղափարներին դէմ երկար ժամանակ կռուել է։»

(Մշ-է, 1879, թիւ 62)

Հէ-ի-ի-յլէ ետքը կամ առաջ գրողներուն մեծ տեղ չտրուիր Մշ-էի Մշ-էի մէջ, զի կարող չեն եղած մեծ փոփոխութիւն բերել հայ ժողովրդի կեանքի մէջ։ Եւ ինչ որ աւելի ցաւալին է, այս է որ նոյն իսկ գրողներն, իրենց կոչման վրայ հաստատուն համոզմունք չեն ունեցած։ Իր կոչման վրայ Բ-ի-ա-ա-ա-ա-ն-ը չէ կարող ազդել մտքի և յառաջդիմութեան գործի վրայ։ «Եթէ գրողը, ըստ Մալումեանի, ժպտում է իր գրչի արտադրութեանը վրայ, երբ Մամուլը զեկավարողները իրանք չենք հաւատում իրանց գործին, և երբ վերջապէս ամբողջ գործի մէջ չ'կայ անխարդախ ներքին հաւատք, — այն ժամանակ ի հարկէ այդպիսի մամուլը ընդունակ չի լինիլ հասարակութեան վրայ ազդելու ... Ոչ մի գրող չէ կարող ընթերցողների մէջ հաւատ ծնուցանել եթէ ինքը այդ հաւատը չունի։ Ոչ մի գրող չէ կարող ուրիշներին համոզել, եթէ ինքը համոզուած չէ ...»

Ասոնց վրայ աւելցնելով չոդոքորթութիւն, անհաշտ թշնամութիւն ազատասէր ոգիներու դէմ, Մ-ի-ի Մշ-էի հեղինակը կը դանէ այն հողը, ուր Մշ-ի պիտի ելլէր պատուելու սուր խոփով և նոր սերմեր ցանելու։ Եղբայակցութիւնն այս է որ Մշ-էի համար նեղ ճանապարհ բացել է Հէ-ի-ի-յլը։ Կ-ա-ն-ն ու մէկ երկու ուրիշ հրատարակութիւն պատրաստել էին ընթերցողներ թէեւ թուով փոքր։ Իսկ միւս հրատարակութիւնք ազատատամ էին Հ-ա-յ լ-ե-ի-ն անունը, կոտրել էին նորա վարկը ազդեցիկ շրջաններու մէջ, և հէնց այդ պատճառներով ոչ միայն անտես կ'ընէին հայ լրագիր մը, այլ և կ'արհամարհէին ալ։ Այդ հողի վրայ կոչուեցաւ Մշ-էն։ ՀՐԱՆԴ

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՆԱՄԱԿԱՆ

մերիկայի ընկերական հեղինակի մը այս ընտիր գործին առաջին մասը, ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՌ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՍ, սպառած է, և սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են երկրորդ մասէն, ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՌ ՕՐԻՈՐԴՍ, որ կը ծախուի 5 դրուշի։ կեդրոնատեղի Պաղատատլեան Գրատուն։ Ի մտադ կը հրատարակուի երրորդ և վերջին մասը, ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՌ ՆՈՐԱՊՍ ԱԿ ԱՄՈՒՍԻՆՆ։ Իւր բարոյալից ու շահագրգիռ պարունակութեամբ, ամեն ընտանեաց գրադարաններուն մէջ գտնուելու արժանի է այս գործ, զոր աշխարհաբար մաքուր թարգմանութիւնն և գեղեցիկ տպագրութիւնն ու կազմն եւս մեծապէս գնահատած են։ 485 3—5

ԱԶԳ

6, 16 և 24 բուն թо Միւ-հէնտիսեան գրերն, որք կայս. Պէրաթով արտօնեալ են և մէկ քանի տարիներէ ի վեր ձուլիչ Գրիգոր աղա Ռափայէլեանի ձուլարանին մէջ, ի Պոլիս Պապը Ալի ճատտէսի թիւ **52**, կը պատրաստուին և կը վաճառուին, յետ այսորիկ ի Պոլիս Օտուն Քաբու Տամատեան խան Տամատեան Ստեփան է, Ֆէնտիի ձուլարանին մէջ պատրաստուելով պիտի վաճառուին։

Պէրաթի տէրը կը ծանուցանէ թէ գնողք ամեն կերպիւ գոհ պիտի մնան այդ ձուլարանը դիմելով։

481 3—12

ԱՆՏՈՆ ՉԱԼԲԷԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՄԳՈՒ ԲՕՍՓԻ

Կ. Պ-էլ-, Հ-ի-դ-իլ ճ-ա-դ-ա-է,

Հ-ի-ի-ի-էլ դ-ի-ա

Թիւ 19, վերի յարկ

Սոյն վաճառատան մէջ ծախու կ'առնուի Արեւելից

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՎ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,515,542
ՀԱՍՈՑԹ 1888 ՏԱՐԻՈՑ 2,085,347

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՋՈՒՐԸ ԵՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,581,000
ՀԱՍՈՑԹ 1888 ՏԱՐԻՈՑ 967,900

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ Հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար ոլորեալ ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն Հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուած գումարն 17,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 **ՄԱՐԻԹԱՅՄ.** ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամագրաներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գումիսիոն խանի անկի նն երկաթէ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Եանեա, Բրէվէզա, Լօրոս, Միլվէ, Զաղօր, Քոնիչա սէվգըլէրինտէ պուլունան Հայվանաթը միրիյէ իլուն մահալինճէ սէվգըյի միւնագասայա վազ օլունան չայիր վէ քիւահէն պուրաճա իթասընա թալիպ օլանլարըն թարիխը իլանէն իթիպարէն պիր հաֆթայա գատար մադամ Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

29 մայիս 1889	526
Նո. 17	2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Նէֆոի Սէրանիի իլէ միւլհադաթը մէվգրի ասքէրիյէտէ պուլունճաղ ասաքիրի ճանանէնին պիր սէնէլիք իտարէսի իլիւն Սէրանիկտէ Ալաթինի ֆապրիգանին իքինճի նուսխէս տագիգինտէն իթիթիսաղ օլունան նիւմունէսինէ միթապրզ օմաղ իւզրէ պէհէր գըյէսի էլի պէշ փարայա թալիպի էօհանէսինտէ օլուպ մայրսըն օթուզ պէրինճի կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիկէճէկի վէ հազիրանըն ի քինճի կիւնիւ նիւզատ պէշ թէնգիլի գապուլ օլունճաղը ճիհէթէյ իթասընա թալիպ օլանլարըն մադամ Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

29 մայիս 1890	527
Նո. 18	2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Եանեա վէ միւլհադաթը օլան մէվգրի ասքէրիյէտէ պուլունճաղ ասաքիրը չահանէ իլուն միւպայիա օլունճաղ բուղէնը սատէնին ֆիյաթը մայիւմէսի իլէ թալիպլէրի էօհանէսինտէ օլուպ մայիսին օթուզպիրինճի կիւնի իհալէի գաթիյէսի իճրա գըլընճաղընտան իթասընա թալիպ օլանլարըն մադամ Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

17 մայիս 1889	522
Նո. 13	3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Պիրինճի գըսըմ չափ վէ սրբա ալթըյըդ վէ պէշլիք մէջէ էնվայի։

Պիրինճի գըսըմ կիւվէրթէյիք օնլըգ, սէքիզլիք, պէշլիք, իւչլիք լաթա էնվայի։

Պիրինճի գըսըմ մայունա վէ նէմիչէ սրբա գալասարը էնվայի։

Պիրինճի գըսըմ չափ գօղուշ թահթալարը էնվայի։

Պիրինճի գըսըմ սանդրգը թահթալարը։

Ինչաաթը ասքէրիյէ լազմէ՝ ի իչուն իւչ եիւզ ալթը սէնէսի զայէսինէ գատար ճէսթէ ճէսթէ ալընճաղ քէրէսթէէնին գօնիրթաօյա բասլթը գամնընտա պալաակ էնվայի մուհարբէր օլտուղը իւզրէ գըսըմ գըսըմ մէվգրի միւնագասայա գոնուլարաղ հազիրանընն իւչիւնճիւ փազար կիւնի գարարը գաթիյէրի վէ իրիթէսի կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլաթը իճրա վէ գապուլ օլունճաղընտան թալիպ օլանլարընն չէ բահիթ վէ իպատ վէ մրգտարէրինի անլատաղ իւզրէ հէր կիւն ինչաաթ տաիրէսինէ միւրաճաաթ իլլէմէլէրի իլան օլունուր։

27 մայիս 1889	523
Նո. 14	3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Էվրոփաքիարի գաշաղը ատէտ եէտի եիւզ էլլի, պէհէրի սէքիզ զուրուշ։

Ֆուբչա ատէտ եէտի եիւզ էլլի, պէհէրի օն պէշ զուրուշ։

Եուլար զինճիրի ատէտ եէտի եիւզ էլլի, պէհէրի սէքիզ զուրուշ։

Հալաթի գըյէի ճէսթիտ իքի պին պէշ եիւզ։

Եէրլի իրի գըյէի ճէսթիտ եիւզ եիրմի պէշ։

Նիզամիյէ Սարաճխանէ անպարընտա միւպայիա օլունճաղ պէրմէշիպպա պէշ գալէմ էշնա ֆիյաթը մուբագդամէլէրի իլէ թալիպի էօհանէսինտէ օլուպ հազիրանըն պէշինճի կիւնի գարարը գաթիսի վիրիկէճէկինտէն իթասընա վէ ալթընճը կիւնի եիւզատ պէշ թէնգիլինէ թալիպ օլանլարըն մադամ Սէրասքէրի լէվազիմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

27 մայիս 1889	524
Նո. 15	3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՖԷԼԻՐԻ

Գոսօվա ֆբրգաթ ասքէրիյէսինէ մէվճուտ հայվանաթ իչուն իւչ եիւզ ալթը սէնէսինէ լուզումը օլաճաղ օթուզ իքի գալէմ էշնաթ մուլթապիյէնին իթասընա թալիպ օլանլարընն իչպու թարիխտէն իթիպարէն նիհայէթ պիր հաֆթայա մադամ Սէրասքէրի լէվազիմաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

27 մայիս 1889	525
Նո. 16	3—3

VICHY

ՎԻՇԻ

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէի)

ԿԱԼՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Վաճառութիւն՝ Փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր

ՀԱՆԲԱՋՐՈՅ ԵՂԱՆԱԿ

Վիշիի հաստատութեան մէջ, որ եւրոպիոյ նմանօրինակ լաւագոյն հաստատութեանց մին է, ամէն տեսակ լոգարան և ասաւ կը գտնուի ստամոքսի, խոյնէրի, գրգռման խոցերուց, սաստկութիւն, խոշտանգութիւն, կոմբրոտութիւն, ծերութեան բուժման համար։

Ամէն օր՝ մայիս 15 էն մինչեւ սեպտեմբեր 15՝ թատրոն և նուագահանդէս ի Քազինո։ —Երաժշտութիւն պարտէզին մէջ։ —Ընթերցարան։ —Տիկնանց վերապահեալ սրահ։ —Խաղուց, խոսակցութեան և գեղեցիկ սրահներ։

ԱՄԵՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ ԿԸ ՏԱՆԻՆ Ի ՎԻՇԻ

Տեղեկութեանց համար դիմել առ Ընկերութիւն, Պուլվար Մոնմարթր, 8, Փարիզ։ 427

LE SANG C'EST LA VIE!!

RÉGÉNÉRATION DU SANG
PAR LE

ROB LECHAUX

AUX
JUS D'HERBES
DÉPURATIF INCOMPARABLE

Sucs Végétaux concentrés de CRESSON et de SALSEPAREILLE ROUGE, IODURE DE POTASSIUM recristallisé

Le ROB LECHAUX donne la Force, la Santé, la Vie!

La plupart des maladies qui nous affligent ont pour cause la faiblesse ou l'altération du sang. C'est dans le sang que tous nos organes puisent les éléments nécessaires à leur nutrition. Le ROB LECHAUX répare les désordres de ce fluide nourricier, lui rend sa composition normale, le purifie, le rafraîchit, le fortifie, le régénère et par là assure la santé à ceux qui l'emploient.

« ... *Votre* Rob Lechaux *est excellent, car mon enfant est parfaitement guéri. Je vous autorise à publier ma lettre et mon nom.*
« Docteur LAROCHE, à Piégut-Pluvier (Dordogne). »

« ... *La reconnaissance me fait un devoir de vous rappeler que sans votre* Rob Lechaux *je ne serais probablement plus de ce monde.*
« L'Abbé LAFAYE, curé d'Eyburie (Corrèze). »

« ... *C'est à votre excellent* Rob Lechaux *que je dois la guérison de ma femme, malade depuis 7 ans, d'un grand épuisement qu'aucun médicament n'avait diminué.* « J. JOURDAN, Brig. de Gendarmerie, à Brigueuil (Chte) »

« ... *Votre* Rob Lechaux, *que j'ordonne souvent, produit de si bons résultats, que je veux en faire prendre à mon fils. Veuillez, etc.*
« Dr A. MOTHE, à Monfort-du-Gers. »

Médailles d'Or et Diplômes d'Honneur à toutes les Expositions

CONTREFAÇONS! Le succès rapide du ROB LECHAUX a fait naître de nombreuses contrefaçons toujours inertes et souvent dangereuses, que des spéculateurs audacieux offrent à la place du Véritable ROB LECHAUX.

L'Inventeur ne garantit que les flacons portant le **Timbre bleu** *de l'***Union des Fabricants** *et la signature authentique de :*

ENVOI GRATIS *sur demande* **affranchie** *d'une très curieuse et* **intéressante** *Brochure* (50e édition), sur la **Régénération du Sang** par le **ROB LECHAUX**.

Brochures en Langue Française, en Langue Turque et en Langue Grecque

BORDEAUX : MARIO LECHAUX, Phen-Chte, 164, rue Sainte-Catherine, BORDEAUX

Même Maison : **POMMADE ANTI-DARTREUSE LECHAUX**
Pour la Guérison externe de toutes les *MALADIES de la PEAU*

Կը ծախուի. ի Կ. Պոլիս Տ. Բիւշիւկեան եղբարց քով, Էմին Էօնիւ թիւ 77, Տ. Գասապեան Պահչէ Գարու թիւ 13, Տ. Ժ. Վանտիցիանս և ընկ. Մուլթան Համամ թիւ 14, ի Բերա Տ. Թէսսարիտէս, Մեծ փողոց թիւ 244, Տ. Տիւսաբ, Գալաթիական դեղարան, Մեծ փողոց թիւ 412, Տէլա-Սուսա դեղարանը Մեծ փողոց թիւ 169, և Ղալաթիա Տ. Ա. Թիթոս, Մեծ փողոց թիւ 18, Տ. Տէլսթօլա ժաք, դեղավաճառ Եիւքսէք Գալաբրիա թիւ 68 և դեղագործական մթերանոց։

ՀԱՁԻ ՇՆՉԱՐԹԵԼՈՒԹԵԱՆ, ԳՐՄՆՇԻԻՆ, ՀԱՐԲՈՒԻՆ, ՑՐՏԱՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՁԱՃՆԻ ԿԵՐԿԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՉԱՓՈՂԻ ԵՒ ԽՈՒՉԱՓՈՂԻ ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՆԵՐ դեմ իբր ապահովագրման այս դեղին վայելած համբաւը միշտ կը հաստատուի այն բազմաթիւ նամակներով զորս Պ. Բոուէլ կ'ստանայ անոնցմէ որք գործածած և ճանչցած են նորա յատկութիւնները։

«Անգլիոյ թագուհւոյն նէդիւի թնդանօթակրին վրայ, ի Ռուիք, ըստ կոմսիա։

«Սիրելի պարոն, Ըստ օրում կը նեղուիմ յատուկ հոգ տանիլ ձեր անզուգական բալասանին անխոսի հատիկներով և կրնամ հաւատալ ձեզ թէ ասաւորին գործածութենէն իսկ զգալի բարւոքում կրեցի, առաջ իսկ պէտք ունենալու գործերս գագրեցնելու, և առաջին փաթը օրուակը բոլորովին բուժեց զիս։ Ուստի անոր ազդեցութեան վրայ ունեցած վստահութիւնս կը յանձնարարէ զայն ուրիշներու։» (Աստ.) Վ. Լինդլի, նէդիլի թնդանօթակրէն։»

Կը վաճառուի ամէն դեղատուց և արտաքսել դեղերու վաճառականաց քով, չիրը 1 շիլին 1½ բէնսի, 2 շիլին 3 բէնսի և 11 շիլինի։—Պատրաստեալ ձեռամբ ԹՈՄԱՍ ԲՈՒԼԼԻ, 4, Ալպիան Բալէյս, Պլաքֆրիարս բար, Լոնտոն։

EMULSION SCOTT

(ՍԿՕԹԻ ՕՀԼԵՐԵԿ)

ՄՈՐԻՒ ՁԿԱՆ ՅՈՒՏ ԻՒՂ

Իէոդոֆոֆիդ որ շրջ Ե ոսպոյով

Պատրաստեալ ձեռամբ ՍԿՕԹԻ և ՊՕՈՒԻՆԻ,
ի Նիւ-Եորք։

Կաթին չափ անսորժահամ է

Մորիւ ձկան հաւմ իւղի բոլոր յատկութիւններէն զատ, Իրոֆոսֆիդներու յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտաւութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճոռաճութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, անսրտ համաւ հաճելի, դիւրամարսելի է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակատարք ի Կ. Պոլիս. ՀԱՄԱՄԻՐ ԵՒ ՀԻՐԶԻԼ 81

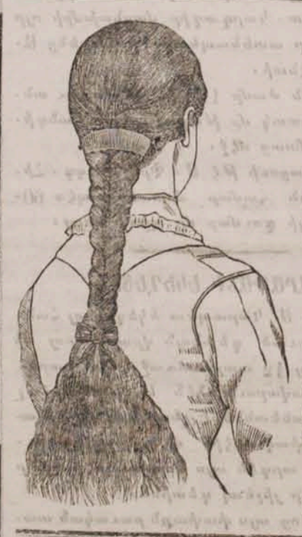

ROYAL VICTORIA

ՄԱԶԵՐՈՒ ՎԻԿԵԱՆՈՐՈԳԻԶ

ԱՆՎԻՐԻՊԵԼԻ ԴԱՐՄԱՆ

ՄԱԶԵՐՈՒՆ, ՄՕՐՈՒԻՒՆ ԵՒ ՊԵՏԻՒՆ ՏԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԻՐԵՆՑ ՈՑԺՆ ԵՒ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ

Գործածութիւնը դիւրին. Կարգիէ մանկերուն թափիլը. Լեզուզնիսկ բայց ապահով արդիւնք յառաջ կը բերէ. Բնական և փայլուն գոյն կուտայ մազերուն։ Գործածութիւնը բազմաձաւ չէ.

ՆԵՐԿ ԶԻ ԱՅՍ

փափաքեալ ազդիւնքն ընդհանրապէս յառաջ կուգայ 10—15 օր յետոյ

Այն անձինք որք ծանր հիւանդութիւններէ ելած են, անոնք որ մնատանդութիւններ ունին, կանայք որ կամ առած են և մեծ յոգնութենանց ենթակայ բոլոր մարդիկ իրենց մազերը կորսնցնելու ենթակայ են. այս պարագայից մէջ մանաւանդ ՄԱԶԵՐՈՒ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՎԻԿՏՈՐԻԱ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻԶԸ կոչուած է,

ՄԵԾ ՆԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑԱՆԵԼՈՒ

ի Թուրքիա մեծաբանակ վաճառման համար միակ կեգրանատան դին է ԷՏՄՈՒՆԴ ԳԱՌՈՒԱՆԱ, Մթերանոց անգլիական, Պոլսոյ Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա։ 68

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ—ՈՒԺ—ԿՈՐՈՎ

ՖՈՍՖՈՐՈՒՆ ՏՈՒԹԵՈՐ ԼԱԼՈՐ—Վերջին քսան և հինգ տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս գեղը ֆոսֆորական մթակ դարմանն է որ մեծաւ ցաքի գործուած է, կասարելագործելու համար ուղիղ հիւանդութիւններն, անգամալուծութիւն, քնաւութիւն, զանանցանք, առնական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ առնական ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամէն գործարանական խանգարումներ։

Կը բուժէ գիտնաբարամարսութիւնը, լեղային եւ որսի հիւանդութիւնները, լեղարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններ, որ են շրջանի բոլոր խանգարումները. ընդհանուր հիւծութիւնն եւ ապառուտ. Կը կանգնուն կենսական ոյժերու ուն է կորուստ որ յառաջ եկած է ուն է պատճառէ։

Զղային տկարութեան եւ ասոր հետեւանաց մէջ այս գեղին ազդեցութիւնն անմրցական եւ մեծագոյն է Մեկնաբանութեան զեկոյցներն եւ արտասիրէր կ'ստանուին ճշմարտապէս հրաշալի արդիւնքներ մը։

ՏՈՒԹԵՈՐ ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՐՈՒՆԸՆ Զղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կ'ստեղծէ, արեան մէջ մուծանելով կենսական եւ կենդանական տարրը, ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական ճշմարիտ գոյացութիւնն է Առնական կորովը կը կենդանացուն մարդկային ամբողջ գրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մարքին տալով հաւմկու եւ առոյգ առողջութիւն մը, այնպէս որ կարելի է բոլոր պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ եւ գոհունակութեամբ։ Աւարտական է, կը զսպէ եւ կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր առուգութիւն ժ կուտայ ուղեղին, զգային գրութեան եւ մկանանց։ Իւր վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գոր ծածուած առաջին օրէն իսկ, զգային գրութեան եւ մասնորութիւնն հիւանդը շատուց ի վեր կ... ... ը։ Մարդոյութիւնը վերանորոգուած է։ Ախորժակը հրաշալի գուրիս։ Դէմքը կ'սկսի լենալ, շրթունքը կը գունաւորին, աչքերը շողուն կը լինին, մարմնը պարծանք եւ առողջ գոյն մը կ'առնու, մարդերը այլ կ'սանան։

Զգուշացէք ասոր նմանութիւններն։ Տօքթոր Լալորի Ֆոսֆորինը պարունակեալ է phodyne, London, England որոն փարագրուած։ Այս գեղին ունեցած յաջողութիւնն յառաջ բերած ապատիճէ վաճառաւոր եւ պատասաւոր կեղծիք։

Մեծաբանակ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պարսկիոյ ներկայացուցչին քով։

Մ. ԷՏՄՈՒՆԴ ԳԱՌՈՒԱՆ

Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց։ Պոլիս, պահեստանոցին քով, կայարան Թրամուէյէրց։ 95 եւ 97։

GUERISON Prompte et Certaine!

Affections des voies urinaires, Blennorrhagies, Catarrhe, Cystite, Néphrite suppurée, Mal de Bright, Coliques néphrétiques, Enthérite chronique.

CAPSULES DE SANTAL DE LACROIX

PHARMACIEN DE 1re CLASSE
LAURÉAT de la SOCIÉTÉ de PHARMACIE de Paris
Lauréat et Ex-Préparateur de l'Ecole supérieure de Paris
76, Rue du Château-d'Eau, 76
PARIS

DÉTAIL : DANS TOUTES LES PHARMACIES

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆ Է ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ ԺՈՂԵԻ ՔԱՆԶՈՒՐԻՒ, Մեծ փողոց Բերայի, և ԴԵՂԱՐԱՆ Ա. ՄԵՐՀԱՄԷԹՃԵԱՆ, Պոլիս, Պահչէ-Գարու, 18 64